

**KAUNO R. GIRIONIŲ DARŽELIO
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL KAUNO R. GIRIONIŲ DARŽELIO IKIMOKYKLINIO UGDYMO
PROGRAMOS TVIRTINIMO**

2025 m. rugpjūčio 1 d. Nr. V 1.3-72A
Girionys

Tvirtinu Kauno r. Girionių darželio ikimokyklinio ugdymo programą

Direktorė

Jovita Vasiliauskienė

Parengė

Ernesta Vaškeliene

2025-08-01

KAUNO RAJONO SAVIVALDYBĖS MERAS

POTVARKIS DĖL PRITARIMO KAUNO RAJONO SAVIVALDYBĖS BIUDŽETINIŲ ŠVIETIMO ĮSTAIGŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOMS

2025 m. liepos 31 d. Nr. MP-938
Kaunas

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 8 punktu, 25 straipsnio 5 dalimi Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 7 straipsnio 4 dalimi, Ikimokyklinio ugdymo programų gairių, patvirtintų Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programos gairių patvirtinimo“, 46 punktu,

pritariau Kauno rajono savivaldybės biudžetinių švietimo įstaigų ikimokyklinio ugdymo programoms (pridedama):

1. Kauno r. Babtų lopšelio-darželio;
2. Kauno r. Domeikavos lopšelio-darželio „Upė“;
3. Kauno r. Domeikavos lopšelio-darželio „Luknė“;
4. Kauno r. Eigirgalos lopšelio-darželio;
5. Kauno r. Garliavos lopšelio-darželio „Eglutė“;
6. Kauno r. Garliavos lopšelio-darželio „Obelėlė“;
7. Kauno r. Garliavos lopšelio-darželio „Uosiukas“;
8. Kauno r. Giraitės darželio;
9. Kauno r. Girionių darželio;
10. Kauno r. Jonučių darželio;
11. Kauno r. Karmėlavos lopšelio-darželio „Žilvitis“;
12. Kauno r. Kulautuvos lopšelio-darželio;
13. Kauno r. Lapių lopšelio-darželio;
14. Kauno r. Neveronių lopšelio-darželio;
15. Kauno r. Noreikiškių lopšelio-darželio „Ąžuolėlis“;
16. Kauno r. Noreikiškių lopšelio-darželio „Smalsutis“;
17. Kauno r. Raudondvario lopšelio-darželio „Riešutėlis“;
18. Kauno r. Raudondvario lopšelio-darželio „Vyturėlis“;
19. Kauno r. Užliedžių lopšelio-darželio „Pienė“;

20. Kauno r. Vilkijos lopšelio-darželio „Daigelis“;
21. Kauno r. Akademijos mokyklos-darželio „Gilė“;
22. Kauno r. Linksmakalnio mokyklos-darželio;
23. Kauno r. Ilgakiemio mokyklos-darželio;
24. Kauno r. Rokų mokyklos-darželio;
25. Kauno r. Ežerėlio pagrindinės mokyklos;
26. Kauno r. Kulautuvos pagrindinės mokyklos;
27. Kauno r. Šlienavos pagrindinės mokyklos;
28. Kauno r. Zapyškio pagrindinės mokyklos;
29. Kauno r. Čekiškės Prano Dovydaičio gimnazijos;
30. Kauno r. Piliuonos gimnazijos;
31. Kauno r. Vandžiogalos gimnazijos;
32. Kauno r. Mastaičių mokyklos-daugiafunkcio centro;
33. Kauno r. Kačerginės mokyklos-daugiafunkcio centro;
34. Kauno r. Užliedžių mokyklos-daugiafunkcio centro.

Šis potvarkis gali būti skundžiamas savo pasirinkimu Lietuvos administracinių ginčų komisijos Kauno apygardos skyriui (Laisvės al. 36, LT-44240 Kaunas) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo nustatyta tvarka arba Regionų administracinio teismo Kauno rūmams (A. Mickevičiaus g. 8A, LT-44312 Kaunas) Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka per vieną mėnesį nuo jo paskelbimo arba įteikimo suinteresuotam asmeniui dienos.

Savivaldybės vicemeras,
pavadaujantis Savivaldybės merą

Laurynas Dilys

Parengė

Asta Simanauskienė
2025-07-28

PRITARTA

Kauno rajono savivaldybės mero

2025 m. liepos 31 d. potvarkiu Nr. MP-938

PATVIRTINTA

Kauno r. Girionių darželio direktorės

2025 m. rugpjūčio 1 d. įsakymu Nr. V1.3-72A

**KAUNO R. GIRIONIŲ DARŽELIO
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

2025
Girionys

TURINYS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	3
1.1 MŪSŲ POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ(SI)	3
1.2 UGDYMĄ(SI) GRINDŽIANČIOS VERTYBĖS	4
1.3 VAIKAI IR JŲ POREIKIAI	4
1.4 TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI.....	6
1.5 REGIONO YPATUMAI IR MOKYKLOS SAVITUMAS	6
II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	7
III. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI	9
IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS	11
4.1 Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“	12
4.2 Ugdymo(si) sritis „Aš ir bendruomenė“	17
4.3 Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“	22
4.4 Ugdymo(si) sritis „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“	33
4.5 Ugdymo(si) sritis „Kuriu ir išreiškiu“	39
V. VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMO(SI) TĘSTINUMAS	44
VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI	47

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1.1 MŪSŲ POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ(SI)

Kauno r. Girionių darželyje (toliau – Darželis) vadovaujamasi Ikimokyklinio ugdymo programos gairėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2023 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. V-1142, pateiktu požiūriu į vaiką ir vaikystę, vaiko raidą, poreikius, ugdymo(si) būdus, juo grindžiamas visas Ikimokyklinio ugdymo programos (toliau – Programa) turinys.

Darželis – modernus, atviras pokyčiams, visuomenei, kultūrai. Tai inovatyvi, kurianti tvarią, vyraujančių tradicijų ir įgyvendinamų ugdymo inovacijų aplinką, aukštos kompetencijos ir kultūros įstaiga, sudaranti sąlygas formotis kūrybingai, atsakingai, atvirai, pasirengusiai ateičiai ir prasmingam gyvenimui asmenybei. Darželyje vyrauja į vaiką orientuotas ugdymas, kuris nulemia ugdymo inovacijų įgyvendinimo kryptį. Kiekvieno vaiko raida ir ugdymasis pasižymi unikaliais bruožais, todėl tikime jog kiekvienas vaikas yra unikalus, be galo kūrybiškas ir jo potencialas turi būti atrastas kuo ankstesniame amžiuje tolimesniam jo tobulėjimui. Darželyje mokytojas pasitiki vaiko natūraliomis galiomis augti ir ugdytis, sudaro sąlygas prigimtinėms galioms plėtotis, pripažįsta ir gerbia skirtynes, pasiekimų įvairovę, kuria galimybes skleisti vaikų individualumui. Vaikų ugdymuisi sudaromos galimybės jausti, liesti, tyrinėti, atrasti, pažinti, norėti daugiau, siekti, žavėtis, gerbti, mokėti nurimti.

Ikimokyklinis amžius – žaidimų ir atradimų amžius. 1,5–3 metų vaikams labai svarbu žaisti ir judėti, o 4–5 metų vaikams atsiveria kūrybos, pažinimo, eksperimentavimo, atradimo horizontai. Be to, šiuolaikiniai vaikai, augantys žinių ir technologijų visuomenėje, gana anksti pradeda domėtis kompiuteriais, nori išmokti žaisti kompiuterinius žaidimus, piešti, yra atviri naujovėms, o tai daro įtaką jų poreikiams bei tėvų (globėjų) lūkesčiams.

Darželis išsiskiria pozityvia atmosfera, ugdymo naujovių taikymu, turtinga gamtine, edukacine ir inovatyvia aplinka, ugdomųjų priemonių gausiomis vaikų grupių patalpomis, darnia, bendraujančia ir bendradarbiaujančia bendruomene, motyvuota ir profesionalia komanda, kuri stengiasi, kad kiekvienas vaikas jaustųsi laukiamas, jam būtų suteikiamas individualus dėmesys, palaikymas ir pagalba, užtikrinant visapusišką ugdymąsi ir gerovę, taikant veiksmingus vaikų kompetencijų ir atskirų pasiekimų grupių ugdymo būdus, šiuolaikines ugdymo strategijas.

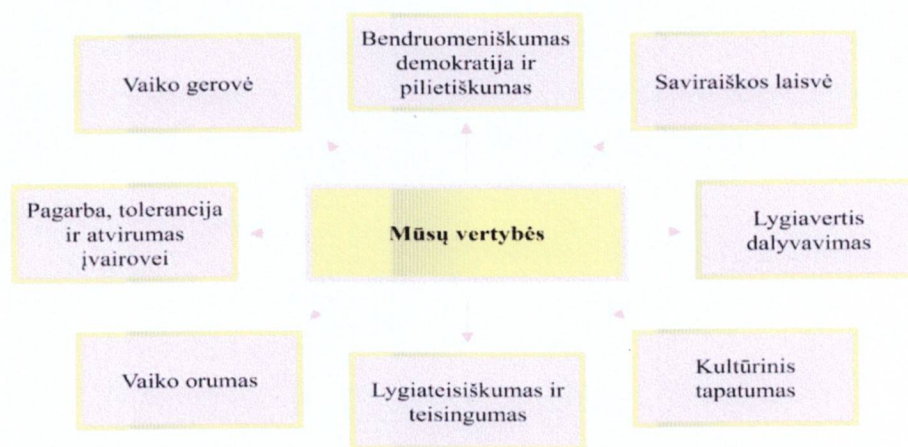
Darželio Programa grindžiama konstruktyvumo, sociokultūrine ir socialine kognityvine raidos teorijomis. Konstruktyvumo raidos teorija atskleidžia mūsų požiūrį į vaiką ir jo ugdymąsi – vaikas yra pats aktyviai besimokantis, pats konstruojantis savo žinojimą. Sociokultūrinė teorija pabrėžia socialinių sąveikų svarbą. Vaikas, aktyviai sąveikaujantis su aplinkiniais ir per sąveikas

plėtojantis savo psichikos galias, kuriantis savo asmenybę. Socialinė kognityvinė teorija artima tuo, kad vaikas žinojimą apie pasaulį kuria pasidalytose sąveikose, pasaulį suvokia kaip vientisą ir neskaidomą.

Universalus dizainas mokymuisi, tai sėkmingas visų vaikų dalyvavimas ugdymo(si) procese, eliminavus ugdymo aplinkos barjerus, pasitelkiant ugdymo metodų ir priemonių įvairovę. Darželyje pripažįstame prigimtinius kiekvieno vaiko ugdymosi skirtumus, užtikriname visavertę įtrauktį, kokybiškai įgyvendiname esmines ugdymo(si) proceso modeliavimo kryptis. Taikydami universalaus dizaino mokymuisi prieigą vadovaujamės esminėmis nuostatomis: vaikų įvairovė yra natūralus reiškiny, ji yra nuspėjama, mokymosi barjerai yra ugdymo aplinkoje. Ugdymo(si) procesą praturtiname priemonių, ugdymo būdų, kitomis laikinomis paramos priemonėmis, sudarant bebarjerę ugdymo aplinką, kurią kuria mokytojai, specialistai, įstaigos vadovai.

1.2 UGDYMA(SI) GRINDŽIANČIOS VERTYBĖS

Programoje išryškintos vertybės kalba apie tai, kas esame ir kuo siekiame būti. Nesvarbu, ar esame vaikas, mokytojas, darbuotojas, mama ar tėtis. Vertybės padeda mums mokytis kartu ir keliauti per gyvenimą. Vaikų ugdymasis grindžiamas požiūriu į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis: vaiko orumas; bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas.

1 pav. Vertybės

1.3 VAIKAI IR JŲ POREIKIAI

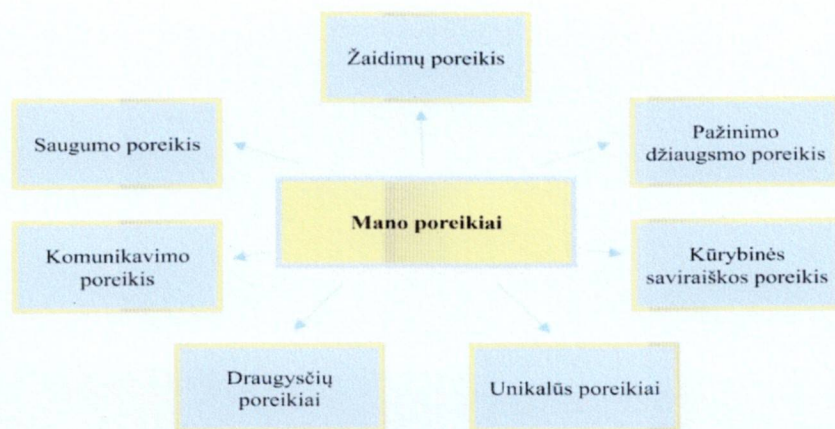
Darželyje ugdomi skirtingos asmeninės patirties, socialinės padėties, kultūros, įvairių unikalių poreikių vaikai nuo 1,5 iki 6 metų.

Pagrindinis vaikų nuo gimimo iki 1,5 metų poreikis – saugumas. 1,5–3 metų mažyliai

pradedama aktyviai tyrinėti pasaulį. Šiuo amžiaus tarpsniu vaikui gyvybiškai svarbu pačiam atrasti, pasiekti, nuspręsti. Nuo 4 iki 6 metų labiausiai vystosi vaikų iniciatyvumas, todėl jis nori išbandyti naujausių dalykų, pažinti, eksperimentuoti, kurti. Darželyje tenkinami ir turtinami kiekvienam vaikui aktualūs poreikiai:

- žaidimo poreikis – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė;
- saugumo poreikis – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;
- draugysčių poreikis – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge;
- komunikavimo poreikis – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūriniais ir pan.). Vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiais priemonės ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus;
- pažinimo džiaugsmo poreikis – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį;
- kūrybinės saviraiškos poreikis – tyrinėti ir atrasti unikalios savo kūrybinės galios per įvairias veiklas. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių;
- unikalūs kiekvieno vaiko poreikiai, tarp jų ir specialieji ugdymosi poreikiai.

Darželyje tenkinami vaikų emociniai, pažinimo, meninės raiškos, komunikavimo, socialiniai, sveikatinimo poreikiai. Vaikai ugdomi kartu su mokytojomis, jų padėjėjomis, logopedu, psichologu, muzikos mokytoja. Vaikams sudarytos visos sąlygos rinktis veiklą pagal pomėgius ir galias. Programoje vadovaujama požiūriu – aš esu toks vienintelis ir mano atrastas pasaulis yra nepakartojamas. Programa paremta humanistiniu požiūriu į vaiką ir vaikystę. Visų mūsų darbų esmė ir tikslas – vaikas. Jis – ugdymo centre, jo asmenybė pripažįstama besąlygiškai. Šiame ieškojimų kelyje svarbūs kiekvieno vaiko poreikiai.

2 pav. Mano poreikiai

1.4 TĖVŲ (GLOBĖJŲ) IR VIETOS BENDRUOMENĖS POREIKIAI

Šeima yra pirmoji ir svarbiausia aplinka, kurioje vaikas auga, vystosi, įsijungia į visuomenės gyvenimą, todėl, norint užtikrinti sėkmingą ugdymą, būtina siekti nuolatinio glaudaus bendradarbiavimo su tėvais. Programoje glaudus tėvų ir darželio darbuotojų bendradarbiavimas – vienas esminių gerą ugdymą teikiančio darželio bruožų. Bendradarbiavimas grindžiamas tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, aktyvia partneryste ir atsakomybe, pagarba vienas kito poreikiams bei interesams.

Tėvai (globėjai) yra nuolatiniai pagalbininkai ugdymo(si) procese, ugdomosios aplinkos kūrime, tradicijų puoselėjime, vaikų sveikatos stiprinime, aktyviai dalyvauja renginiuose, projektuose. Su tėvais (globėjais) tariamasi dėl vaiko ugdymo(si) tikslų, švietimo pagalbos teikimo, vaikų saviraiškos poreikių tenkinimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius. Šeimų lūkesčiai ikimokykliniam vaiko ugdymui nevienodi. Vieniems tėvams (globėjams) aktualu, kad vaikas būtų kokybiškai ugdomas, kad būtų plėtojami jo gabumai ir talentai, kiti tėvai iš darželio labiau tikisi meilės, geros vaiko savijautos, pagalbos įveikiant vaiko socialines ir pažinimo problemas. Apibendrinus tėvų (globėjų) lūkesčius, ugdymo(si) procese svarbiausia: veikimas situacijose, kupinose žaismingumo, nuotykių, atradimų; asmeninė kiekvieno vaiko ūktis; teigiamas mikroklimatas; kompetentingi mokytojai ir specialistai, bendradarbiavimas; ugdymosi aplinkos praplėstos už darželio ribų.

1.5 REGIONO YPATUMAI IR MOKYKLOS SAVITUMAS

Darželis įsikūręs išskirtinai gražioje ir jaukioje Kauno rajono regioninio parko rekreacinėje zonoje. Efektyviai išnaudojant įstaigos aplinką, kokybiškai stiprinamos ir aktyvinamos veiklos kryptys: sveikatos saugojimo ir saugios gyvensenos, ekologinė – gamtos ir aplinkos supratimo bei

saugojimo, pažintinė-tiriamoji. Įgyvendinant Programą ši ypatinga vieta suteikia galimybę puoselėti išskirtines įstaigos tradicijas, kultūrinius renginius: sveikatingumo ir aplinkos švaros dienas, gyvūnijos ir gamtos globos akcijas, netradicinius dailės, muzikinius bei kūno kultūros užsiėmimus miške.

Programa praturtinta įvairiomis pedagoginėmis strategijomis, siekiant pritaikyti ugdymą kiekvieno vaiko poreikiams ir interesams: **Lauko pedagogikos metodika** skatinamas vaikų savarankiškumas, praktiniai įgūdžiai ir savarankiškas mokymasis per aplinką ir priemones, akcentuojamas vaiko iniciatyvumas ir tyrinėjimas; „**Geros pradžios**“ **metodika** pabrėžiama ankstyvojo ugdymo svarba, kuriama saugi ir palanki aplinka, kur vaikai gali mokytis per žaidimą ir patirtinę veiklą; **Visuminiu kūrybiniu ugdymo metodu** skatinamas kūrybiškumas ir meninė saviraiška, integruojamos įvairios meninės veiklos į kasdienį ugdymą; **STEAM** (gamtamokslinio, technologinio, inžinerinio, meninio ir matematinio) ankstyvojo patirtinio ugdymo koncepcija, kuri integruojama per kasdieninę rutiną, žaidimus, patirtinę veiklą, pačių ir socialinių partnerių organizuojamus projektus.

Darželis turi savo atributiką: vėliavą, emblema, himną, emblema papuoštus marškinėlius, sportinę aprangą.

Sparčiai besikeičianti visuomenė reikalauja nuolatinės Darželio veiklos kaitos. Tokiame kontekste bendruomenė stengiasi lanksčiai prisitaikyti prie vykstančių pokyčių. Darželis turi keistis taip, kaip sparčiai kinta mikroaplinka tam, kad būtų tenkinami bendruomenės poreikiai. Darželis ne tik stebi vykstančius pokyčius, bet ir reaguoja į juos. Programa atnaujinama atsižvelgiant į visus šiuos aspektus.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, užtikrinančiais ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

1. Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Ikimokyklinio ugdymo(si) procesui būdinga ugdymo(si) ir priežiūros vienovė. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Ilgalakis, nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju sukuria prielaidas visapusiškai vaiko raidai ir ugdymui(si).

2. Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos.

3. Žaismės principas. Žaismingumas yra viso ikimokyklinio vaikų ugdymo(si)

pagrindinis bruožas, neatsiejama tyrinėjimo, eksperimentavimo, fantazavimo, kūrybos dalis, o **žaidimas – svarbiausia savarankiška vaiko veikla.**

4. Sociokultūrinio kryptingumo principas. Ugdytas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei.

5. Integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas, ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai, vidinės turinio sąsajos kiekvienoje ugdymo(si) srityje, vaikų veiklos integralumas.

6. Įtraukties principas. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymosi poreikių įvairovę.

7. Kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atvirose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo.

8. Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Aplinkos, sąveikos, bendros prasmės kuriamos įsiklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus.

9. Lėtojo ugdymo(si), užtikrinančio gilų įsitraukimą, principas. Vaikai giliai išgyvena ir pajaučia kiekvieną *čia ir dabar* momentą, kai skiriama pakankamai laiko kasdieniui rutinai, tyrinėjimo ar kūrybos procesui, nuostabai ir atradimo džiaugsmui.

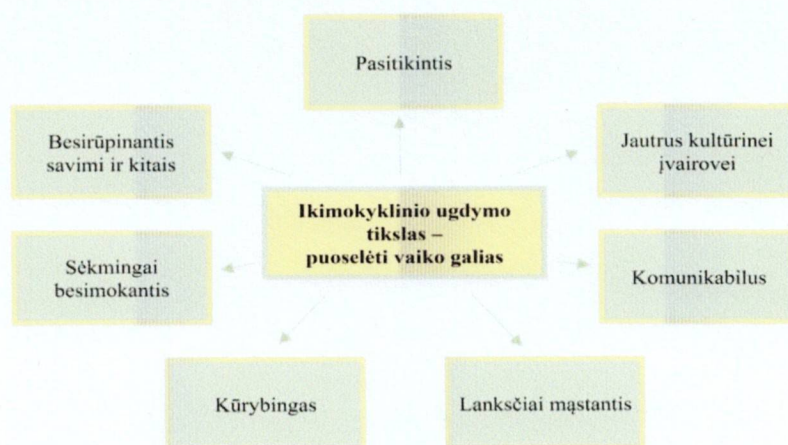
10. Reflektyvaus ugdymo(si) principas. Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Mokytojai apsversto veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si).

11. Šeimos ir mokyklos partnerystės principas. Mokykla ir šeima (globėjai) bendradarbiauja kuriant susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir mokyklos darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų.

12. Konfidencialumo principas. Įsipareigojimas informaciją, laikytina konfidencialia, naudoti tik atliekant darbo funkcijas ir užtikrinti, kad ji netaptų žinoma tokios teisės neturintiems asmenims, išskyrus teisės aktų nustatytus atvejus. Nenaudoti minėtos konfidencialios informacijos asmeniniams arba trečiųjų šalių interesams tenkinti.

III. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis.

3 pav. Ikimokyklinio ugdymo tikslas

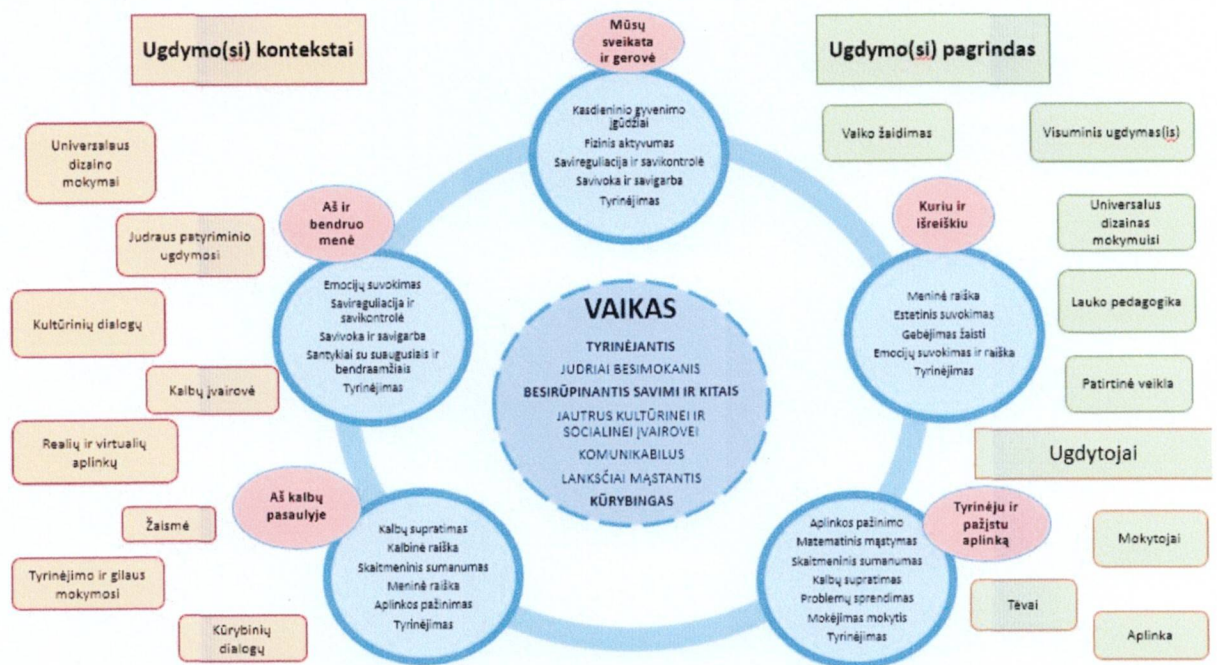
Uždaviniai:

1. Sudaryti sąlygas visų vaikų dalyvavimui bendrose ugdymosi veiklose, eliminuojant galimus ugdymosi barjerus.
2. Organizuoti ugdymą derinant kryptingą mokytojo ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio mokymo(si) metodus (projektus, tyrinėjimus, eksperimentavimą, pažintines išvykas, diskusijas ir kt.), pripažįstant žaidimą ir kasdienį vaiko gyvenimą grupėje kaip neatsiejamą ugdymo dalį.
3. Lavinti vaikų kūrybiškumą, pasitelkiant piešimą, šokį, dainavimą, pasakojimą, dizainą ir įvairias medžiagas, priemones, technologijas bei sukuriant tinkamą aplinką kūrybai ir idėjų įgyvendinimui.
4. Sudaryti sąlygas mokytis pažinti ir veikti: žaisti, kelti klausimus, tyrinėti, rinktis veiklos būdus ir priemones, samprotauti apie tai, ko išmoko, numatyti tolesnės veiklos žingsnius.
5. Skatinti pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais ir vaikais, mokytis spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
6. Saugoti ir stiprinti vaikų psichinę ir fizinę sveikatą, garantuoti jų saugumą, padėti adaptuotis naujoje ugdymo(si) aplinkoje, tenkinti aktyvumo ir judėjimo poreikį.

7. Kurti ir plėtoti pasitikėjimu ir pagarba, abipuse partneryste grindžiamą tikslingą bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), švietimo pagalbos specialistais, priešmokyklinio ugdymo pedagogais ir kitais švietimo paslaugų tiekėjais.

Vaikų pasiekimų plėtotė, vaikų ugdymo(si) turinys ir veiklos įgyvendinamos pasitelkiant penkias ikimokyklinio ugdymo(si) sritis: „Mūsų sveikata ir gerovė“, „Aš ir bendruomenė“, „Aš kalbų pasaulyje“, „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“, „Kuriu ir išreiškiu“.

Ikimokyklinio ugdymo(si) rezultatai vaikų raidos ir ugdymo(si) procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Pasiekimai suskirstyti į 18 pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį: kasdienio gyvenimo įgūdžiai; fizinis aktyvumas; emocijų suvokimas ir raiška; savireguliacija ir savikontrolė; savivoka ir savigarba; santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais; aplinkos pažinimas; matematinis mąstymas; skaitmeninis sumanumas; kalbų supratimas; kalbinė raiška; estetiškas suvokimas; meninė raiška; kūrybiškumas; tyrinėjimas; problemų sprendimas; gebėjimas žaisti; mokėjimas mokytis.

4 pav. Konceptualus ugdymo modelis

Konceptualus ugdymo modelis sukuria lanksčią, visapusišką ugdymo(si) aplinką, kurioje kiekvienas vaikas gali augti ir tobulėti pagal savo individualius poreikius, galias ir gebėjimus. Ugdymo(si) centre yra vaikas ir 7 jo plėtojamos galios. Kiekviena vaiko raidą skatinanti visuminio ugdymo(si) sritis yra pritaikyta stiprinti ir ugdyti tam tikras vaiko galias, kurios būtinos siekiant visapusiško asmenybės vystymosi, per konkrečius vaiko pasiekimus. Mokytojas siekdamas plėtoti vaiko galias kuria kontekstus tiek grupėje, tiek lauke, tiek netradicinėje aplinkoje. Šis modelis skatina

holistinį vaikų ugdymą, kuris apima ne tik akademinius gebėjimus, bet ir socialinius, emocinius, fizinius bei kūrybinius aspektus. Tai padeda kurti harmoningai besivystančią asmenybę.

IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS

Ikimokyklinio ugdymo(si) pagrindas yra grindžiamas *visuminiu ugdymu* – ugdymo(si) procesas siekia užtikrinti subalansuotą visų 18 pasiekimų sričių pasiekimų plėtotę, atskirų ugdymosi sričių dermę, ugdymo ir ugdymosi procesų balansą; *universalium dizainu mokymuisi* – siekiama užtikrinti vaikų skirtųjų pripažinimą ir priėmimą, sukuriant sąlygas kiekvienam visavertiškai įsitraukti į bendrą ugdymo(si) procesą; pagrindine vaikų veikla *žaidimu* ir kita patirtine veikla (pajauti, tyrinėti, kurti, dalintis). Šie elementai sudaro tvirtą pagrindą vaikų visapusiškam ugdymui(si), siekiant harmoningo emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos ir kūrybos galių vystymosi.

Ankstyvojo ir ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) turinys sudarytas remiantis *Ikimokyklinio ugdymo programos gairėmis* (2023), atskleidžiant plėtojamas vaiko galias per svarbiausias ugdymo(si) sritis ir jas apimančias pasiekimų sritis.

Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje ugdymo(si) srityje numatytos pasiekimų sritys, esminiai gebėjimai, vertybinės nuostatos ir pateiktos ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos). Ikimokyklinio ugdymo turinį dėliojame pagal tai, ko norime pasiekti per tam tikrą amžiaus laikotarpį. Lentelėje fiksuojame galutinį siekiamą rezultatą 3 metų ugdytiniais ir 5/6 metų ugdytiniais. Vaikų pasiekimai į grupes jungiami pagal tikslą numatytas vaiko galias, kurios plėtojamos per vaiko raidą skatinančias visuminio ugdymo(si) 5 sritis.

Didelis dėmesys skiriamas patirtiniam ugdymui, kuris apima vaiko protą, racionalią žinią, jo pojūčius bei jausmus. Ugdymas grįstas tyrinėjimais, eksperimentavimu, atradimais, kūryba ir bendradarbiavimu. Vaikas auga kaip jaunas tyrėjas, atradėjas, grupėje ir už jos ribų, skatinant intelektualią, kritinio mąstymo reikalaujančią veiklą ir kiekvieno vaiko asmeninę pažangą.

Ugdymo procese naudojamos informacinės technologijos žadina vaiko motyvaciją mokytis, patirti, atrasti, plečia mąstymo galimybes. Vaikai tyrinėja ir atranda įvairias technologijų panaudojimo galimybes, įgytą patirtį panaudoja kituose žaidimuose.

Ekskursijos ir išvykos praturtina vaikų patirtį, jie susipažįsta su artimiausia gamtine, socialine ir kultūrine aplinka, mokosi ne tik orientuotis naujoje aplinkoje, bet ir tiesiogiai konstruoja savo žinias, veikdami natūralioje aplinkoje. Ugdymo turinio įgyvendinimas organizuojamas taip, kad atitiktų pagrindinius ir prigimtinius vaiko poreikius, sudarytų galimybę atsiskleisti vaiko individualumui ir savitumui visose ugdymo(si) pasiekimų srityse.

Kuriant ir atnaujinant Programą, Darželis įtraukia tėvus (globėjus) į susitarimus dėl vaikų

ugdymo(si), šeimos ir Darželio bendradarbiavimas grindžiamas abipuse pagarba, pasitikėjimu, lygiaverte dialogine partneryste. Susitariama dėl paramos vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms, komandinio mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų darbo.

4.1 Ugdymo(si) sritis „Mūsų sveikata ir gerovė“

Ugdymo turinys 1,5-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis	1,5-3 vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<u>Kasdienio gyvenimo įgūdžiai</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. <i>Esminis gebėjimas</i> Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo.	Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradedama tinkamai naudotis stalo įrankiais. Suaugusiojo padedamas naudojami tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradedama laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėje.	► Susipažįsta su sveikatai palankiu maistu; ► Skanauja maistą patiektą estetiškai; ► Girdint vaisių, daržovių bei kitų maisto produktų pavadinimus, kaupia žodyną; ► Grupės įrengtoje “virtuvėje” žaidžia režisūrinius maisto gaminimo žaidimus; ► Susipažįsta su higienos reikmenimis, ugdosi kūno priežiūros įgūdžius; ► Mokosi laikytis tvarkos, rūšiuoti, tvarkyti žaislus.
<u>Fizinis aktyvumas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. <i>Esminis gebėjimas</i> Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gaudo ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ir žaisdamas.	Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir gaudo kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas. Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka.	► Mokosi išlaikyti pusiausvyrą, eidami sumažinto ploto paviršiumi (tarp dviejų nubrėžtų linijų ir pan.). ► Mokosi įveikti kliūtis (ką nors peržengdami), lipdami į kalniuką. ► Judėdami laisvoje erdvėje, žaisdami judriuosius žaidimus, vaikai nuo greito ėjimo pereina prie bėgimo. ► Vaikai mokosi perduoti kamuolį draugui ir jį pagauti, lavindami rankų ir akių koordinaciją. ► Grupiniai žaidimai su muzika, šoka ir juda pagal muziką, mokosi imituoti judesius, sekti ritmą.

<u>Savivoka ir savigarba</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Susipažįsta su savo kūnu, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei.	Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	► Susipažįsta su savo kūnu. ► Mokosi atpažinti kūno dalis. ► Išorinį kūno vaizdą ir kūno dalis tyrinėja per judrias veiklas, pajausdami, patirdami, ką kuri kūno dalis daro, kaip juda, stebėdami save veidrodyje, savo atvaizdą matydami vandens paviršiuje, ant blizgių daiktų paviršių, žaisdami šešėlių žaidimus; ► Žaisdami vardų žaidimus, kurdami ir naudodami vardų korteles, ką nors pasakodami, piešdami save, savo stiprybes, vaikai supranta save kaip unikalų asmenį. ► Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. ► Pajaučia juos supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus. ► Vaikų supratimas apie šeimą ir vaikų grupę plečiasi kartu su mokytoju ir tėvais kuriant šeimos ir grupės medį, dalyvaujant šeimos dienose grupėje, žaidžiant savo šeimos ir kitų šeimų pasiūlytus žaidimus, žiūrinėjant šeimos narių ir grupės vaikų nuotraukas.
<u>Savireguliacija ir kontrolė</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį. Pradedą laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.	► Savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. ► Vaikai mokosi emocijas atpažinti ir įvardyti, nuotaikoms žymėti naudoja emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrus“. ► Mokydamiesi tinkamai elgtis, vaikai bendraudami su kitais pritaiko tuos būdus, kuriuos patyrė, suprato ir perėmė iš suaugusiojo: nusišypsoti, pakalbinti, taikiai žaisti greta, mokosi dalintis, palaukti savo eilės (naudojant smėlio laikrodį, pasiimant kitą žaislą ir kt.), atsižvelgti į kito prašymus. ► Padedami suaugusiojo, sekdami jo pavyzdžiu, bendraudami su kitais vaikais, įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus: parodyti, atskleisti, išreikšti emocijas, kreiptis pagalbos, pasiguosti, leistis apkabinamam, nuraminamam,

		nukreipti dėmesį nuo stiprias emocijas sukėlusio įvykio ar objekto, pasitraukti iš įtampą keliančios situacijos. ► Mokosi laikytis bendrų susitarimų.
--	--	---

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	4-6 vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<u>Kasdienio gyvenimo igūdžiai</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam. <i>Esminis gebėjimas</i> Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo.	Išvardija, ko reikia valgyti daugiau, o ko mažiau, kad augtų sveikas, esant galimybei pirmenybę teikia sveikatai palankiems maisto produktams. Valgo savarankiškai, tvarkingai. Taisyklingai plaunasi rankas. Atsižvelgdamas į tai, ar jam šilta, ar šalta, nusirengia ar apsirengia drabužius. Rūpinasi savo asmeniniais ir bendrais daiktais grupėje: padeda į vietą, saugo, sutvarko. Savarankiškai ar priminus laikosi sutartų saugaus elgesio taisyklių grupėje, kieme, išvykose. Paaiškina saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis, buitinais prietaisais, aštriais daiktais ir sveikatai pavojingomis medžiagomis taisykles, įvardija aplinkoje esančias nesaugias vietas. Paaiškina, kad jo kūnas priklauso tik jam, sako „stop“, „ne“ reaguodamas į jo privatumą pažeidžiantį elgesį. Paaiškina, kokių profesijų žmonės gali padėti ištikus nelaimei. Žino pagalbos telefono numerį.	► Sužino apie sveiko maisto naudą. ► Tyrinėja sveiko maisto piramidę. ► Dėlioja savo dienos meniu iš kortelių su sveiko maisto produktais; dėlioja mąstymo žemėlapius (sveika – nesveika), patys vieni kitiems aiškina, kuris maistas palankus sveikatai, o kuris – ne, savo nuomonę argumentuoja. ► Žaidžia „kavinę“, „restoraną“, kuria mėgstamų ir netikėtų 11 patiekalų receptus, sudaro meniu, imituoja maisto gaminimo procesus. ► Sužino, kodėl negalima valgyti neskaniai, įtartinais kvepiančio, kito žmogaus nebaigto valgyti, gyvūno aplaižyto maisto. ► Mokosi elgesio taisyklių prie stalo. ► Laikosi dienos ritmo, kuria savo ritualus. ► Supranta, kodėl svarbu plauti rankas prieš valgį, pažaidus, susitepus, pasinaudojus tualetu, ir pratinasi tai daryti. ► Pastebi ne vietoje padėtus daiktus ir imasi iniciatyvos juos tvarkyti, pamato grupėje ar lauko aplinkoje numestą šiukšlę, mokosi šiukšles rūšiuoti. ► Ugdosi saugaus elgesio su nepažįstamais žmonėmis įpročius, saugoti savo ir kitų sveikatą.
<u>Fizinis aktyvumas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus. <i>Esminis gebėjimas</i> Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina,	Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi,	► Vaikai juda spontaniškai, atlieka veiksmus su skirtingo dydžio, svorio ar formos priemonėmis. ► Žaidžia įvairius imitacinius bei judriuosius žaidimus, kuriuose lavinami visi pagrindiniai judesiai: šliaužimas, ropojimas, ėjimas,

bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tiksliai atlieka kasdienes veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ir žaisdamas.	sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.“	bėgimas, šuoliukai, laipiojimas, pralindimas, metimai, pusiausvyros pratimai. ► Vaikai inicijuoja patys ir noriai įsitraukia į mokytojo inicijuojamas veiklas, skatinančias tyrinėti, kaip juda kūnas ir atskiros jo dalys, improvizuoti, fantazuoti, ieškoti neįprastų pozų, judesiais perteikiant pasakų herojų charakterius, gyvūnų, kitų objektų ypatybes. ► Nevaržomai judėdami ir eksperimentuodami vaikai išbando savo kūno judėjimo galimybes; lavina pagrindines fizines ypatybes (vikrumą, lankstumą, pusiausvyrą, koordinaciją, jėgą); mokosi saugiai keisti pradines kūno padėtis ir atlikti įvairius veiksmus rankomis, kojomis; išlaikyti kūną statinėje būsenoje; judėti (ne)persikeldami erdvėje; įgyja drąsos ir pasitikėjimo savimi. ► Veikdami ribotame plote pratinasi judėti saugodami save ir kitą. ► Žaisdami komandinius žaidimus, vaikai mokosi laikytis taisyklių, laimėti ir pralaimėti, derinti judesius, judėjimo būdus, sutelkti ir perkelti dėmesį į regimus ir girdimus signalus.
<u>Savivoka ir savigarba</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Susipažįsta su savo kūnu, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei.	Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebiniais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvėpiamas oras, širdies plakimas ir kt.). Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų. Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą.	► Vaikai tyrinėja ir mokosi pajauti savo asmeninės erdvės ribas, suprasti savo privatumą ir reaguoti į asmeninės erdvės ribų pažeidimą. Vaikai aiškina, ką suprato, kuo ypatingas kūnas, ką jis gali, ko negali. ► Vaikai supranta save kaip unikalų asmenį. ► Stiprina pasitikėjimą savimi ir savo gebėjimais. ► Tyrinėja žmogaus gyvenimo ciklą, piešia ir samprotauja, kaip atrodys užaugę, ko norėtų išmokyti netolimoje ateityje, kuo norėtų tapti tolimoje ateityje. ► Mokosi užmegzti ir palaikyti asmeninius ryšius su kitais žmonėmis, tyrinėti savo ir kitų panašumus bei skirtumus, pratintis pagalvoti apie kitus ir jų poreikius, būti geranoriškus, draugiškus,

	supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.	mokyti bendrauti, bendradarbiauti, sugyventi.
<u>Savireguliacija ir kontrolė</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį. <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsijaudinęs geba nusiraminti.	Pats taiko įvairius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems. Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	► Vaikai patys pradeda valdyti savo emocijų raišką, jų intensyvumą, išbando skirtingus per įvairias veiklas sužinotus būdus (susikaupti iki trijų, penkių, pasitraukti į ramybės kampelį, pasiklausti ramios muzikos, pasikalbėti ir išsiaiškinti ar kt.), padedančius nusiraminti, valdyti impulsus, taikiai išlieti emocijas, sutelkti pastangas tinkamam poelgiui. ► Vaikai aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga ir kodėl, klausinėja apie reikalavimus savo elgesiui namuose ir ugdymo įstaigoje, stengiasi pagal įgytą supratimą elgtis tinkamai. ► Patys inicijuoja bendrus žaidimus ar veiklas, siūlo ir derina veiklos idėjas, veiksmus, siužetą, susikuria veiklos ir elgesio taisyklės, padeda, paremia vienas kitą, tariasi. ► Vaikai atranda ir išbando įvairius emocinio kontakto, pagarbaus bendravimo ir ryšių su kitais žmonėmis užmezgimo bei palaikymo būdus gyvai ir nuotoliu. ► Aiškinasi savo aplinkos žmonių bendruomenių gyvenimo būdo panašumus ir skirtumus: mano šeima – kitos šeimos; ugdymo įstaigos bendruomenė – kitų įstaigų bendruomenės; mano tauta – kitos tautos; mano šalis – kaimyninės ir kitos šalys; žemyno, kuriame gyvenu, žmonės – kitų žemynų žmonės.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Plėtojant ugdymo sritį „Mūsų sveikata ir gerovė“ pedagogo vaidmuo yra ypač svarbus, siekiant skatinti vaikų sveikatą ir gerovę. Pedagogas veikia kaip įkvėpantis pavyzdys, pats tyrinėdamas judesius, valgydamas sveiką maistą ir rūpindamasis aplinka, taip motyvuodamas vaikus sekti jo

pavyzdžiu. Jis sukuria lanksčią ir visiems prieinamą ugdymo(si) aplinką, kurioje vaikai, nepriklausomai nuo jų amžiaus, socialinių, kultūrinių ar sveikatos skirtumų, gali žaisti, patirti ir ugdytis. Pedagogas skatina individualizavimą ir diferencijavimą, pritaikydamas veiklas prie vaikų poreikių ir gebėjimų, leidžiant jiems veikti savo tempu ir mokytis vieniems iš kitų. Patirtinis mokymasis yra esminė strategija, kurioje vaikai įsitraukia į praktines užduotis, eksperimentus ir žaidimus, skatinančius jų smalsumą ir kūrybiškumą. Žaidybiniai metodai leidžia tyrinėti savo kūno galimybes, vaikai patiria judėjimo džiaugsmą. Praktinės užduotys, tyrinėjimas ir interaktyvios veiklos padeda vaikams įtvirtinti sveikos mitybos, asmens higienos ir saugaus elgesio įgūdžius. Ugdymosi procesas apima įvairius kontekstus, tokius kaip universalaus dizaino mokymuisi, žaismės, judraus patirtinio ugdymosi, kultūrinių dialogų, kalbų įvairovės, tyrinėjimo ir gilaus mokymosi, realių ir virtualių aplinkų bei kūrybinių dialogų kontekstus, kurie visi kartu kuria prasmingą ir įtraukiantį ugdymosi procesą, skatinantį vaikų fizinį aktyvumą, sveikatą, kūrybiškumą ir socialinį - emocinį vystymąsi.

4.2 Ugdymo(si) sritis „Aš ir bendruomenė“

Ugdymo turinys 1,5-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis	1,5-3 vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<u>Emocijų suvokimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Pradedama atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	► Savo emocijas (džiaugsmą, liūdesį, pyktį, nuostabą, baimę) išreiškia veido mimika, gestais, balsu, žodžiais, kūno poza. ► Mokosi atpažinti ir įvardyti savo jausmus. ► Norėdamas išreikšti nuotaiką, naudoja vizualines priemones (emocijų veidelius, spalvas, nuotraukas, „emocijų termometrus“). ► Mokosi nusiraminti įvairiais būdais: išjausdami emocijas, gaudami mokytojo paramą, pabūdami ramybės erdvėje su suaugusiuoju ir įsitraukdami į pozityvias veiklas. ► Atpažįsta kito emocijas iš veido išraiškos ar balso.
<u>Savireguliacija ir savikontrolė</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį <i>Esminis gebėjimas</i>	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi,	► Įvaldo paprastus emocijų reguliavimo būdus, tokius kaip išreikšti jausmus, kreipkitės pagalbos, pasiguosti, pasitraukti iš įtemptų situacijų ir nukreipti dėmesį. ► Mokosi taikiai žaisti greta ir dalintis žaislais.

Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.	kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus. Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį	► Naudojant smėlio laikrodį ar pasiimant kitą žaislą, mokosi išlaukti savo eilės. ► Dalyvaudamas įvairiose veiklose laikosi susitarimų, taisyklių. ► Klausydamiesi skaitomų knygų aiškinasi, koks elgesys yra tinkamas ar netinkamas, kas yra teisinga ar neteisinga ir kodėl? ► Bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai.
<u>Savivoka ir savigarba</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.	Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų. Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“. Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis. Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.	► Tyrinėja savo kūną ar kūno dalis. ► Stebėdamas savo atvaizdą veidrodyje ar žaisdamas šešėlių žaidimus, stebi kaip juda kūnas ar kūno dalis. ► Piešdamas supranta save kaip unikalų asmenį. ► Supranta savo augimą matuodamiesi išauktus drabužėlius ar batus, naudodami ūgio matuoklius, žiūrinėdami anksčiau darytas savo nuotraukas. ► Pastebi juos supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus.
<u>Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais	Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos. Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Trumpam išitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. Pradedą suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojamas bendrai.	► Mokosi būdamas šalia kitų įsitraukti į bendrus žaidimus ir veiklas grupėje. ► Kasdienėje rutinoje aiškinasi „mano“ - „tavo“ santykį. ► Bendrose veiklose ugdomi jautrumą kito poreikiams: mokosi suprasti, ką jaučia ar ko nori kitas. ► Stebėdamas bando atliepti kito jausmus ar norus. ► Jaučiasi saugus su suaugusiais. ► Stebėdamas ką daro suaugę, bando juos atkartoti ir elgiasi panašiai.

suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.		
<u>Tyrinėjimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką ištraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatais rodo kitiems.	► Pajaučia juos supančių žmonių išvaizdos, aprangos, amžiaus panašumus ir skirtumus. ► Natūraliai ištraukia į įvairias eksperimentines veiklas ir aplinkoje esančių daiktų ir objektų tyrinėjimą. ► Natūraliai per užmegztus emocinius ryšius jaučia savo šeimą kaip bendruomenę. ► Mokosi suprasti laiko tėkmę eksperimentuodami: klausydami skirtingos trukmės muzikinių atkarpų, stebėdami smėlio laikrodžius. ► Suvokia paros eigą ir įvykių nuoseklumą, dėliodami savo dienos veiklas paveikslėliais, nuotraukomis.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	4-6 vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<u>Emocijų suvokimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Pradedą suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, jas pavadina, išreiškia mimika, balsu, judesiu, vaizdu. Pradedą įvairiais būdais (žodžiu, piešiniu ar kt.) komunikuoti apie jausmus su kitais. Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti.	► Pajaučia ir pavadina savo emocijas. ► Moka išreikšti savo jausmus priimtinais būdais. ► Atpažįsta kitų emocijas ir stengiasi jiems padėti. ► Atlieka vaidmenų žaidimus ir imituoja emocijas. ► Supranta, kad skirtingi žmonės gali jausti skirtingas emocijas toje pačioje situacijoje. ► Mokosi būti atsargus su žodžiais ir veiksmais. ► Išmoka aptarti ir kalbėti apie emocijas su kitais.
<u>Savireguliacija ir savikontrolė</u> <i>Vertybinė nuostata</i>	Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, supykde, nuvylė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus. Įprastose	► Stengiasi sutelkti dėmesį ir pastangas veiklai. ► Laikosi tvarkos ir susitarimų, kad būtų malonu visiems. ► Bendraudamas su kitais

Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį <i>Esminis gebėjimas</i> Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti	kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, supranta lūkesčius savo elgesiui grupėje ir kitoje aplinkoje (per išvykas), pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles. Pats taiko įvairius nusiraminimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems.	stengiasi būti mandagus ir atsargus su savo žodžiais ir veiksmais. ► Stengiasi nusiraminti kalbant apie tai, kas įskaudino. ► Išmoka susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, kad nesukeltų nesutarimų ir neskaudintų kitų. ► Seka suaugusiųjų ir kitų vaikų pavyzdžiu, laikosi grupės taisyklių ir tvarkos. ► Primeną kitiems apie tinkamą elgesį ir padeda laikytis susitarimų. ► Naudoja įvairius nusiraminimo ir atsipalaidavimo būdus.
<u>Savivoka ir savigarba</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus. <i>Esminis gebėjimas</i> Susipažįsta su savo kūnu, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei.	Pastebi vieną kitą savo ir kitų vaikų išvaizdos panašumą ar skirtumą. Supranta ir pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Piešia ar kitaip vaizduoja savo šeimą, kalba apie jos narius, save supranta kaip šeimos narį. Ištraukia į bendrus žaidimus ir grupės veiklas, prisideda prie jų plėtojimo. Supranta, kai kiti vaikai ar suaugusieji šneka kita kalba nei jis. Tyrinėja, ką gali ir ko negali kūnas, pradeda jausti asmeninę ir bendrą erdvę. Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis. Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose.	► Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, žino, kas patinka ir kas nepatinka. ► Supranta ir gerbia save ir kitus, kalba apie savo šeimą ir draugus. ► Sužino apie savo kūną ir kaip jis veikia, stengiasi suprasti, ką gali ir ko negali daryti. ► Supranta, kad yra šeimos ir grupės narys, prisistato kitiems. ► Pastebi panašumus ir skirtumus tarp savo ir kitų vaikų išvaizdos, kalba apie tai. ► Dalyvauja grupės žaidimuose ir veiklose, prisideda prie jų vystymo. ► Supranta, kad kiti kalba kita kalba, ir nori sužinoti daugiau apie tai. ► Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja, kokius vaidmenis gali atlikti. ► Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos veiklose ir prisideda prie sprendimų priėmimo. ► Laikosi šeimos, grupės, mokyklos ir bendruomenės vertybių ir suprantamų pareigų bei teisių.
<u>Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su	Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų, rodo pasitikėjimą mokytojais ir jų padėjėjais: klausia, tariasi, guodžiasi. Kalbasi, ištraukia į veiklą su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia yra mokytojas. Turi	► Pasitiki mokytojais, klauso jų ir dalinasi mintimis. ► Draugauja su kitais vaikais, priima jų skirtumus ir bendradarbiauja. ► Atsiskiria nuo tėvų ir pasitiki mokytojais bei jų padėjėjais.

suaugusiaisiais ir bendraamžiais <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems	vieną ar kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų ir bendrų veiklų partnerius. Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytas bendras veiklas ir jas plėtoja, pats inicijuoja pokalbius ir bendras veiklas su suaugusiuoju. Prisideda prie grupės taisyklių kūrimo. Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius, sėkmingai įsitraukia į didesnės vaikų grupės veiklą. Noriai ką nors veikia su vaikais iš kitos socialinės, kalbinės, kultūrinės aplinkos. Stengiasi atlikti mažus įsipareigojimus grupei, dėl kurių susitariama. Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.	► Įsitraukia į suaugusiųjų pasiūlytas veiklas ir dažnai inicijuoja pokalbius. ► Žaidžia ir dirba grupėje, dalinasi idėjomis ir derina veiksmus su kitais vaikais. ► Padedant mokytojui, laukia savo eilės, dalinasi žaislais ir priima kompromisus. ► Prisideda prie grupės taisyklių kūrimo ir stengiasi jų laikytis. ► Bendradarbiauja su vaikais iš skirtingų aplinkų ir kultūrų. ► Rūpinasi draugais ir palaiko ilgalaikę draugystę bent su vienu vaiku. ► Supranta, koks elgesys yra priimtinas, ir stengiasi atsakingai elgtis su kitais.
<u>Tyrinėjimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Atskleidžia savo interesus, tikslingai keldamas klausimus apie gyvosios ir negyvosios gamtos bei žmogaus sukurtus objektus, reiškinius, jų požymius. Paaiškina, kad tyrinėjant su daiktais, medžiagomis, augalais, gyvūnais reikia elgtis atsargiai; apibūdina tyrinėjamų objektų požymius, panašumus ir skirtumus. Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja, kaip žmonės gyveno seniau ir kaip gyvena dabar; kaip jie gyvena kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi.	► Domisi pasauliu ir klausinėja apie tai, kas vyksta aplink. ► Stebi, eksperimentuoja ir lygina, kas panašu ir kas skiriasi. ► Elgiasi atsargiai tyrinėdamas gamtą, augalus, gyvūnus ir daiktus. ► Palygina savo pastebėjimus su kitų žmonių ir atranda naujų įžvalgų. ► Nori sužinoti, kaip gyveno žmonės seniau ir kaip gyvena kitose šalyse.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Plėtojant ugdymo sritį „**Aš ir bendruomenė**“ svarbu sukurti vaikui artimą, saugią ir prasmingą ugdymosi aplinką, kurioje vaikai mokytųsi bendrauti, bendradarbiauti, pažinti savo ir kitų vaidmenis

bendruomenėje. Siekiant, kad ugdymasis būtų prasmingas, veiklos organizuojamos įvairiuose kontekstuose: *Universalaus dizaino mokymusi* principai užtikrina, kad kiekvienas vaikas, nepaisant savo gebėjimų ar poreikių, galėtų aktyviai dalyvauti bendruomenės veiklose; *Kultūrinių dialogų kontekstas* padeda vaikams suvokti savo ir kitų kultūras; *Žaismės* elementai padeda vaikams mokytis bendruomeniškumo per įvairius vaidmenų, socialinius žaidimus, kuriuose praktikuoja mandagų bendravimą, empatiją ir bendradarbiavimą; *Tyrinėjimas ir gilus mokymasis* skatina vaikus kelti klausimus apie savo bendruomenę, ieškoti atsakymų, stebėti, analizuoti ir suprasti, kaip veikia jų aplinka, kas užtikrina jos darną; *Kultūrinių dialogų kontekstas* sudaro sąlygas vaikams išreikšti savo idėjas per menines veiklas, kurios skatina diskusijas apie tai, kaip kiekvienas gali prisidėti prie bendruomenės gerovės. Šių kontekstų taikymas užtikrina emocinį saugumą, kur mokytojas rodo jautrumą vaikų poreikiams, o vaikai turi galimybes dalyvauti bendrose veiklose, įvairiose sąveikose ir bendrauti su skirtingais žmonėmis.. Ugdymosi procesas įvairiapusiškas, pritaikytas kiekvieno vaiko poreikiams tapti aktyvia, atsakinga bendruomenės dalimi.

4.3 Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“

Ugdymo turinys 1,5-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis	1,5-3 vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<u>Kalbų supratimas</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi žodiniiais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklaudyti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą (vartymą), žiūrinėja, emociškai reaguoja į pažįstamus žmonių, gyvūnų ar daiktų paveikslėlius. Kalba reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą, supranta ir reaguoja į artimiausios aplinkos daiktų pavadinimus, paprašytas atlieka jam žinomą veiksmą; supranta 2–3 žodžių vientisinius sakinius ir klausimus; po kelių pakartojimų įsidėmi paprastus naujus žodžius. Supranta girdimus nesudėtingus trumpus tekstus: ištraukia į žaidimus, kartoja dainelių, skanduočių skiemenis, žodžius, emocijomis ir judesiais atliepia eilėraščio tekstą ir pasakojimą.	► Atkreipia dėmesį į kalbėjimą, išgirsta įvairius aplinkos skleidžiamus garsus; ► Klausosi mokytojo ir kitų vaikų, būdami grupėje ir būdami vieni, tylioje aplinkoje ir triukšmingame fone; ► Klausosi dainelių gimtąja ir kitomis kalbomis; ► Mokosi išklaudyti, kalbėti paeiliui; ► Dalyvauja dialoge ar poliloge, mokytojui sukuriant klausymosi aplinką įvairovę (ryto ratą, dviese su mokytoju, bendraudami su kitais vaikais). ► Vaikai tampa vis aktyvesniais klausytojais, plečia pasyvų ir aktyvų žodyną; ► Atpažįsta mėgstamas knygeles, jas varto; ► Atsako į klausimus „Kas“, „Ka“, „Kur“?;

	Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti. Stengiasi išklaudyti trumpus skaitomus, pasakojamus.	► Išmoksta naujų žodžių, supranta jų reikšmes.
<u>Kalbinė raiška</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kalbą ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.	Aktyviai bendrauja garsais, gestais, mimika išreikšdamas savo emocijas ir poreikius; čiauška, kartoja, bando mėgdžioti kalbančiųjų lūpų mimiką, tariamus garsus ir skiemenis, taria priebalsių ir balsių junginius. Žodžio ir gesto sakiniais, vienažodžiais ar dvižodžiais sakiniais kalba apie tai, ką mato ir girdi. Domisi rašymo priemonėmis, spontaniškai brauko lape. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus; išskiria didžiausią įspūdį palikusius pasakojimo epizodus, labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas. Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešia, palikdamas ženklus.	► Reaguoja į suaugusiojo kalbą gestais, mimika, veiksmais ir pirmaisiais žodžiais; ► Supranta savo ir artimųjų vardus, paprastus klausimus ir prašymus, artimiausios aplinkos daiktų, reiškinių ir veiksmų pavadinimus; ► Supranta skaitomus nesudėtingus trumpus tekstus, pasakojamas istorijas ir jose vykstančių įvykių seką; ► Kartoja skiemenis ir žodžius, veiksmais, mimika ir pantomima dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose; ► Dalyvaudami žaidimuose, skleidžia įvairius garsažodžius, pavienius ar 2-3 žodžių vientisus sakinius; ► Atskiria pavaizduotus daiktus ir bando juos įvardinti; ► Bando imituoti rašymą, braukdami, keverzodami, palikdami ženklus smėlyje, popieriuje, vandenyje; ► Pasitelkia žodinę ir nežodinę raišką bendraudami ir komunikuodami su kitais; ► Kalbinami suaugusio atsako į klausimus;
<u>Skaitmeninis sumanumas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	Stebi išmaniųjų žaislų judėjimą, siekia jų rankomis, klausosi jų skleidžiamų garsų (pvz., kūdikių karuselė). Susidomi grupėje esančiais išmaniaisiais žaislais be ekranų, spaudo, liečia, purto ir kt. siekdamas efekto Žaisdamas pradeda paeiliui atlikti dviejų vaikui suprantamų veiksmų sekas (pvz., trepsėti ir ploti).	► Žaidžia su išmaniaisiais žaislais, spaudo mygtukus; ► <u>Skaitmeninis raštingumas</u>: vaikai iki 3 metų žaisdami, tyrinėdami aplinką, domisi grupėje ir kitose erdvėse esančiais įvairiais jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.); ► <u>Veiksmų seka</u>: vaikai iki 3 metų žaisdami atlieka dviejų

	Žodžiais, garsažodžiais, veiksmiais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas.	nesudėtingų, jiems suprantamų veiksmų sekas (pavyzdžiui, paimti kamuolį ir paduoti draugui, linguoti ir ploti, dėlioti kaladėles);
<u>Meninė raiška</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	<u>Vaiko pasiekimų ūgtis dailės posrityje:</u> Emocingai reaguoja, ima, apžiūrinėja ir kitaip tyrinėja jam patrauklius kontrastingus, ryškius objektus, skirtingos faktūros paviršius. Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“. Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmiais, sava kalba. Pradedą rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.	► Rankomis liečia skirtingos faktūros priemones; ► Garsais reaguoja į jam patinkančius ryškius objektus; ► Noriai veikia su įvairiomis vizualinėmis priemonėmis: rašikliais, dažais, moliu, tešla; ► Žaidžia grafinės raiškos priemonėmis išgaudamas skirtingus pėdsakus: taškus, brūkšnelius, linijas; ► Lape piešia „galvakojus“, įvairias keverzones;
	<u>Vaiko pasiekimų ūgtis muzikos posrityje:</u> Tyrinėja garsų pasaulį, balsu, aplinkoje esančiais daiktais, instrumentais. Gestais ir čiauškejimu reaguoja į lopšines, žaidinimus su judesiais, ritminius ir melodinius darinius. Čiauška nereguliariais ritmo dariniais, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, sutelkia dėmesį į muzikos ir aplinkos garsus, juos mėgdžioja. Klausų trumpų muzikos kūrinių ir reaguoja judesiu, ritmiškai ploja. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais.	► Domisi garsais, ieško garso šaltinio; ► Sutelkia dėmesį į skambančią muziką; ► Reaguoja į girdėtas melodijas, daineles, pradeda atkartoti; ► Mėgdžioja aplinkos garsus; ► Spontaniškai žaidžia balso intonacijomis; ► Atkartoja dainų fragmentus, besikartojančius žodžius, ypač frazių pabaigas; ► Dainuoja vienas ar su kitais nesudėtingas daineles;
	<u>Vaiko pasiekimų ūgtis teatro posrityje:</u> Žaisdamas reiškia poreikius ir skirtingas nuotaikas, tyrinėja savo kūno ir balso galimybes. Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas.	► Žaisdamas su žaislais, garsažodžiais išreiškia savo nuotaikas; ► Išbando balso raišką, siekdamas emocinio poveikio draugams ar suaugusiems; ► Žaisdamas keičia balso intonaciją, pasitelkia kūno judesius.

	Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu atlikdamas pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas ir priemones.	
<u>Aplinkos pažinimas</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminių gebėjimų</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydama žaidimuose ir kitose veiklose.	Veido išraiška, mimika, gestais, garsais reaguoja į artimiausioje aplinkoje esančius žmones ir daiktus. Emocijomis reaguoja į gamtos objektus ir žmogaus sukurtus daiktus bei reiškinius (garsus, vaizdus, skonius). Pažįsta ir pavadina kai kuriuos žmones, jų veiksmus, aplinkoje esančius daiktus, jų atvaizdus. Pažįsta ir pavadina („savo kalba“, garsažodžiu ar tikslu pavadinimu) kai kuriuos gyvūnus, augalus, jų atvaizdus ir gamtos reiškinius (lietus, vėjas).	► Emocijomis ir garsažodžiais reaguoja į gamtos objektus, garsus, vaizdus, skonius; ► Vaikai mėgdžiojimu, skiemenų ar žodžių pakartojimais, veiksmais, mimika ir pantomima dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose; ► Bando įvardyti šalia esančių objektų pavadinimus, veiksmus ir būsenas; ► Klausosi trumpų tekstų, eilėraščių, pasakų, istorijų ir susieja su vaizdine informacija. ► Plečiasi vaikų aktyvusis žodynas; ► Suaugusiojo padedami, kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius, dalyvauja pokalbiuose, kelių žodžių vientisiniais sakiniais kalba.
<u>Tyrinėjimas</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminių gebėjimų</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui; guguoja ir tyrinėja savo balsą; Emocijomis, veido išraiška, judesiais, garsu parodo tyrinėjimo džiaugsmą. Prašo ar parodo, koks daiktas domina, ką norėtų paliesti, tyrinėti, žaisti, ką klausyti. Tyrinėdamas pasitelkia visus pojūčius: stebi, liečia, uosto, ragauja, klausosi;	► Reaguoja į aplinkos triukšmą, eina prie objektų skleidžiančių garsus. ► Klausos bendrine kalba ir tarmiškai pasakojamų tekstų. ► Klausosi suaugusiojo pasakojimų apie kitas šalis, kultūras, kalbas. ► Varto knygeles parašytas įvairiomis kalbomis. ► Klausos garso įrašų (dainelių, eilėraščių, pasakojimų) įvairiomis kalbomis. ► Kartu su kitais vaikais dalyvauja įvairiuose kultūriniuose renginiuose įstaigoje.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	4-6 vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<u>Kalbų supratimas</u> <i>Vertybinių nuostatų</i>	Išklausos, supranta ir reaguoja į tai, ką jam sako, aiškina	► Atpažįsta gestus, mimikas ir į jas reaguoja žodine arba nežodine

Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklaudyti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	suaugusysis ar vaikas įvairiose komunikacinėse situacijose; supranta ir reaguoja į klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kodėl“, „kaip“, „koks“. Domisi rašytinės kalbos elementais ir atkreipia dėmesį į juos savo aplinkoje; atpažįsta vieną kitą raidę ar skaitmenį, pirmąją savo vardo raidę; vaizduoja, kad skaito knygą, iš paveikslėlių supranta arba prisimena knygos turinį. Klausosi tiesiogiai atliekamų ir įrašytų, skaitomų, pasakojamų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinių, įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (meninių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, atsimena kai kuriuos juose minimus įvykius ir juos perteikia skirtingais raiškos būdais. Supranta sudėtinius kelių dėmenų sakinius, ilgesnių dialogų ar monologų turinį; stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. Supranta, kad kalbos garsai žymimi raidėmis; atpažįsta savo vardo ir kitas asmeniškai aktualias raides, skaitmenis, supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę; iš klausos atskiria du žodžius, prasidedančius tuo pačiu garsu, supranta knygos viršelio funkciją, parodo, kur rašomas knygos autorius, pavadinimas, geba nuspėti turinį pagal knygos pavadinimą, viršelį, iliustracijas. Atidžiai klausosi įvairaus turinio ir stiliaus tekstų literatūrine kalba, tarmiškai; suvokia skirtingų žanrų	raiška. ► Naudojasi gestais reikšdami emocijas ir poreikius, bendradarbiaudami. ► Rodo augantį domėjimąsi ženklais, simboliais, vėliau ir rašytiniais ženklais, suaugusiojo skaitomu tekstu. ► Kopijuoja ženklus ar nesudėtingus paveikslėlius pagal pavyzdį ar iš atminties. ► Plečia vaizdinės informacijos ir rašytinių simbolių suvokimą. ► Formuojasi kritinio mąstymo pradmenis, pradeda suprasti perkeltines prasmes. ► Domisi ir supranta knygos ar kito informacijos šaltinio dalių pavadinimus, jų funkcijas. ► Imituoja skaitymą, domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide, supranta, kad garsas siejamas su raide. ► Susipažįsta su kitais rašytinės raiškos būdais, pavyzdžiui, Brailio raštu; ► Mokosi atpažinti skirtingas kalbas. ► Pasitelkia neverbalinę kalbą, mimikas, gestus, aplinkos objektus. ► Įsitraukia į mokytojo siūlomus kiekvienai kultūrai autentiškus kalbinius žaidimus (mįsles, juokavimus ir kt.);
--	---	--

	leidinių skirtumus (kalendorius, knyga, žurnalas, tinklalapis). Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles; suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią; supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių; pradeda skirti paprastos garsinės sandaros žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Domisi įvairiais rašytiniais teksta, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą.	
<u>Kalbinė raiška</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kalbą ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, išitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.	3–5 žodžių vientisiniais sakiniais kalba pats sau ir kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, kreipiasi, tariasi, laikydamasis elementarių kalbinio bendravimo normų; kalba ir pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė; taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų; dažniausiai taisyklingai vartoja gramatinės žodžių formas, prielinksnius, žodžius derina Deklamuoja trumpus eilėraščius arba eilėraščių fragmentus, padedamas pasakoja trumpas pasakas, istorijas, žinomų knygų turinį, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika; klausia ir atsako į klausimus apie pagrindinius istorijos veikėjus ar įvykius, apie tai, kas patinka ar nepatinka knygoje ar pasakojime; Domisi galimybe rašyti (ranka, kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu), bando kopijuoti matomus simbolius, raides, skaičius;	► Plėtoja kalbos supratimą, „atranda“ žodžių prasmes, ugdo trumpalaikę ir ilgalaikę atmintį, kalbinę vaizduotę, skatinančią mintis išreikšti žodžiais. ► Klausosi gyvai pasakojamų ir įrašytų (televizijos, radijo, kompaktinėse plokštelėse, internete) įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių). ► Žaisdami mokosi nepertraukiamai klausytis draugų ir suaugusiųjų kalbos, reaguoti į kalbančiųjų intencijas, suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus. ► Tyrinėja kalbinės raiškos būdus, keisdami balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją. ► Atpažįsta garsus žodyje, skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. ► Kalba apie tai, ką jaučia, mato, girdi, nuolat plečia žodyną. ► Vartoja vis sudėtingesnes sandaros žodžius ir retesnes gramatinės struktūras. ► Kalba sau, kitiems, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia. ► Mokosi kelti klausimus, bando vartoti naujai sužinotas sąvokas, vaizdingus žodžius, argumentuoti,

	raides ir simbolius pradeda naudoti įvairioje veikloje. Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, veikė ar veiks, kas vyksta, vyko ar vyks, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja; laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis įvaldytų kalbos taisyklių; pateikia atsakymus į konkrečius klausimus nurodydamas detales kas, ką, kada ar kur; bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, žaistus žaidimus, skaitytas knygas; papasakoja 2–3 pagrindinius įvykius iš gerai žinomos istorijos, išlaikydamas jų eiliškumą; geba atsakyti į klausimus apie jam skaitytą tekstą. Supranta rašymo tikslus, bando perteikti informaciją piešiniu, kopijuodamas arba užrašydamas raides, simbolius ar žodžius; Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju.	plėtoti diskusijas, reflektuoti savo patirtį. ► Vaidmenų žaidimų metu įsitraukia į dialogą, išbando skirtingas kalbėjimo manieras, mokosi žodinėmis derybomis ir kompromiso paieškomis spręsti kylančius nesutarimus. ► Bendrauja natūraliai, prisitaiko prie bendravimo situacijos, aktyviai komunikuoja siekdami savo tikslų. ► Piešia ir rašo matomus simbolius, raides, žodžius. ► Užrašytas raides ar ženklus sieja su realiais objektais. ► Rašydam, veikia kūrybiškai, pavyzdžiui: iš akmenėlių, gilių, kaštonų dėlioja simbolius ir raides ir pan. ► Piešiniais, rašinėjimais, raidėmis pavaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus, rašo žinutes pan. ► Rašo savo vardą, paprastus žodelius. ► Iliustruoja pasakas, pasakojimus, filmukus. ► Raides atranda skaitmeniniuose įrenginiuose.
Skaitmeninis sumanumas Vertybinių nuostatų Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. Esminis gebėjimas	Atliepia, komentuoja įvairiomis formomis (vaizdo, garso įrašai, animacijos) pateikiamą informaciją. Vartoja kai kuriuos su technologijų naudojimu susijusius žodžius, pasakoja	► Įgyja virtualaus bendravimo įgūdžius bendraudami nuotoliu su kitų mokyklų vaikais, kūrėjais, žaidimo pasaulio personažais. ► Sužino ir mokosi taikyti virtualaus bendravimo taisykles jas aptardami su suaugusiuoju (mokytoju, tėvais (globėjais)),

Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	apie interaktyvią knygelę, programėlę, žaidimą. Mokytojai prižiūrint ir padedant bando su kitais bendrauti skaitmeninėmis technologijomis. Dėlioja vaizdiniais simboliais ar objektais pateiktas komandas, sudarydamas rišlią veiksmų seką. Nusako, kaip nuosekliai, pavyko pasiekti rezultatą. Išbando užrašytas veiksmų sekas. Laikosi pagrindinių bendravimo ir saugaus naudojimosi skaitmeniniais įrenginiais taisyklių. Derina bent dvi mokytojo pasiūlytas vaiko gebėjimus atitinkančias skaitmenines priemones.	nagrinėdami įvairias situacijas ir pavyzdžius; ► Susipažįsta su nurodymo, komandos sąvoka. Žaisdami atlieka vieni kitų sakomus nurodymus, komandas, mokosi žodines komandas pateikti vaizdiniais, garsiniais ir kitais simboliais. ► Susipažįsta su žaidybinėmis programavimo aplinkomis programuodami paprasčiausias animacijas, žaidimus, dėliodami komandų blokų sekas ir jas vykdydami.
<u>Meninė raiška</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą. <i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tiksliai išreiškia emocijas, išpūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	<u>Vaiko pasiekimų ūktis dailės posrityje:</u> Pastebi ir komentuoja kitų kūrybą, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas dailės sąvokas. Kuria darbus, pasižyminčius fantastinėmis detalėmis, grafiniais ženklais (skaitmenimis, žodžiais, raidėmis, rodyklėmis). Komentuoja ir reiškia nuomonę apie savo, kitų vaikų, menininkų darbus vartodamas žinomas dailės sąvokas. Gali išvardyti keletą technikų (piešta, fotografuota, tapyta). Samprotauja apie dailės kūrinių paskirtį.	► Komentuoja vaizdus, įvardija spalvas, formas, faktūras, estetinius potyrius. ► Stebi, analizuoja, aptaria, grožisi savo, kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūrinių. ► Supranta, kad yra skirtingos dailės rūšys
	<u>Vaiko pasiekimų ūktis muzikos posrityje:</u> Aiškiai skiria kalbėjimą nuo dainavimo, tyrinėja savo balso galimybes. Individualiai ir su kitais dainuoja autorines ir liaudies dainas. Improvizuoja vokales melodijas,	► Plečia dainų ir skanduočių repertuarą, mokosi atskirti, ar garsai, dariniai ir melodijos yra panašios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtas melodijas. ► Judesiu vaikai rodo muzikinę frazę, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinę diapazoną, spontaniškai dainuoja dainas, kuriose

	įgaunančias struktūrinių muzikos savybių. Judesį derina su dainavimu, ritmišku skandavimu, judesiais atliepia muzikos nuotaiką, tempą ir stilių. Keliais žodžiais aiškina muzikos reiškinius (melodija, pritarimas, tempas, nuotaika ir pan.), atskiria, ar garsai, dariniai ir melodijos yra tokios pačios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtą muziką. Atlieka įvairių dainų repertuarą. Vartoja kai kurias dažnai girdimas ir jam suprantamas muzikines sąvokas, pagal kriterijus atranda akivaizdžius muzikos kūrinių panašumus ir skirtumus. Pavadina keletą muzikos instrumentų, atpažįsta kai kuriuos tembrus.	juntamas metras. ► Tyrinėdami ir išbandydami garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, vaikai lygina, apibūdina, kategorizuoja tuos garsus. ► Klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos.
	Vaiko pasiekimų ūktis šokio posrityje: Laikosi sutartų šokio kultūros taisyklių. Kalba apie savo ir kitų vaikų pasirodymą. Derina šokio kalbą su kitais raiškos būdais. Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus. Paaikškina sutartas šokio kultūros taisykles, reiškia nuomonę apie savo ir kitų vaikų pasirodymą. Apibūdina savo atlikto, sukurto ar stebėto šokio tempą, nuotaiką, charakteringus judesius, temą. Aiškina, kodėl kitų sukurti šokiai patiko ir kuo jie įdomūs; nusako.	► Šokant atranda galimybes derinti laisvą judesį ir ritminius pratimus, susipažįsta su liaudies rateliais, įvairiais šokio žanrais, mėginti kurti choreografines kompozicijas, puoselėja judesių kultūrą, estetinį skonį ir pagarbą vienas kitam. ► Perpranta etiketo ir scenos kultūros taisykles. Šokdami šokius susipažįsta su įvairiomis kultūromis, jas patiria, taip pat atranda skirtingus mokymosi būdus (šokti vienas, šokti poroje, šokti ratelyje ir kt.).
	Vaiko pasiekimų ūktis teatro posrityje: Kurdamas vaidmenį naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, pradeda kurti dialogą tarp veikėjų.	► Atlikdami simbolinius vaidmenis, vaikai naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo

	Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose pradeda tikslingai kurti „dramatiškas situacijas“ per personažų susidūrimus, improvizuotus dialogus. Kuria lėlių, šokio, dramos, operos „spektaklius“ kartu su kitais vaikais, drąsiai improvizuoja „bendraudamas“ su jų kuriamais veikėjais. Dalinas savo teatrine patirtimi.	išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiems suaugusiesiems; ► Per improvizacinio pobūdžio vaidybą vaikai kartu su bendraamžiais ir suaugusiais tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės, įkvėptas skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių.
<u>Aplinkos pažinimas</u> <i>Vertybinių nuostatų</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	Parodo, kad supranta, kurie kultūriniai vaizdai, garsai, judesiai, skonieniai, kvapai ar pasakojimai yra iš kitos nei jo paties kultūra. Pasako miesto (kaimo), kuriame gyvena, pavadinimą. Įvardija paros dalis, sieja jas su savo gyvenimo ritmu. Atpažįsta ir pavadina kelis dažniausiai stebėtus gyvūnus, augalus, grybus, negyvosios gamtos objektus, reiškinius. Pasako metų laikų pavadinimus, samprotauja, kas būdinga metų laikams. Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Atpažįsta, pavadina stebėtus vietinius ir kai kuriuos tolimųjų kraštų augalus, gyvūnus. Stebėdamas ar prižiūrėdamas augalus ar gyvūnus, komentuoja jų pokyčius. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas. Vartoja savaitės dienų pavadinimus, žodžius praeičiai, dabarčiai, ateičiai apibūdinti.	► Domisi gimtąja kalba, etnine kultūra, dalyvauja etnokultūriniuose, pilietiniuose renginiuose ir edukacinėse programose. ► Aiškinasi ir išbando pagarbios, tolerantiškos sąveikos su kitų socialinių, tautinių ir kultūrinių bendruomenių žmonėmis būdus. ► Pilietinį tapatumą ugdo šeimoje, grupėje, kieme laikydamiesi vertybių, pareigų ir teisių, kurias turi konkrečios valstybės pilietis. ► Dalyvauja pažintinėse išvykose, virtualiuose savo gatvės, rajono, miesto ar šalies tyrinėjimuose ir, mokytojo paskatinti, reiškia idėjas, kaip galėtų prisidėti prie jų išsaugojimo ir atnaujinimo. ► Pradeda pavadinti paros dalis (rytas, diena, vakaras, naktis), savaitės dienas, pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj. ► Įvairiais būdais kuria savo asmeninę gyvenimo ir augimo istoriją; mokytojo ir tėvų padedami konstruoja šeimos istorijos pasakojimą. ► Išbando, lygina, komentuoja dabarties, praeities, ateities žaidimų, buities darbų, keliavimo būdų ir priemonių, gyvenamųjų namų ypatumus. ► Atpažįsta liaudies dainas ar kitą tautosakos paveldą (mįslės, greitakalbes, liaudies žaidimus, patarles ir kt.), žmonių sukurtą

	Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ją rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti.	praeityje. ► Vaikai stebi, renka, tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos ir pan.), pajunta tekstūrų skirtumus, vaisiuose suranda sėklas. Augina augalus ir mokosi juos prižiūrėti. ► Stebi gyvūnus savo aplinkoje, kai kuriuos mūsų ir svetimų kraštų gyvūnus atpažįsta paveikslėlių knygoje, animaciniuose filmuose. Komentuoja jų kūno formas, išskirtinių požymius, būdingus jūdesius ir t.t.
<u>Tyrinėjimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Kelia klausimus, spėlioja, padedamas numato tiriamosios veiklos eigą, rezultatus. Tyrinėdamas aplinkos objektus ir reiškinius, savo ir kitų veiklos elementus, temas ir siužetus, remiasi patirtimi ir vaizduote. Pasako, ką veikė, ką atrado; įvardija, kokias priemones ar medžiagas pasirinko tyrinėjimui. Paaiškina, kad tyrinėjant su daiktais, medžiagomis, augalais, gyvūnais reikia elgtis atsargiai; kalbėdamas apie tyrinėjimą remiasi jo rezultatais; apibūdina tyrinėjamų objektų požymius, panašumus ir skirtumus. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	► Liesdami, uosdami, atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą (lygus, šiurkštus, švelnus), formą (apvalus, kampuotas, pailgas), kvapą, ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą. ► Pastebi daiktų seką eidami į mokyklą, kur nors važiuodami: kelio ženklas, šviesoforas, perėja ir pan. ► Lygina praeities ir dabarties daiktus, komentuoja jų išvaizdą, paskirtį, kaip veikia, iš ko pagaminti. ► Susipažįsta su medžiagomis, išsiaiškina, kad jos būna kietos (mediena, popierius, stiklas, plastikas), skystos (vanduo) ir dujinės (oras), tyrinėja jų savybes.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Ugdymo(si) sritis „Aš kalbų pasaulyje“ apima žodinės ir nežodinės kalbos supratimą, kalbinę raišką, kalbų įvairovės suvokimą ir kalbinės tapatybės formavimąsi. Ugdymo srities paskirtis yra plėtoti kalbų supratimą, kalbinę raišką, skaitmeninį sumanumą, meninę raišką, aplinkos pažinimą.

Plėtojant ugdymo sritį „Aš kalbų pasaulyje“ pedagogo vaidmuo labai svarbus, kuriant sąlygas, rasti ir plėtoti skirtingiems vaikų komunikavimo būdams, įvairiai žodinei ir nežodinei raiškai, kalbų pažinimui, teigiamoms nuostatoms, susijusioms su kalbų ir jos formų įvairove. Vaikų įsitraukimą skatina mokytojo siūlomos įdomios ir aktualios veiklos, žaidybinės situacijos, žadinančios prigimtinį vaikų smalsumą, domėjimąsi ir emocinį įsitraukimą į bendravimo ir bendradarbiavimo procesus. Vaikus taip pat įtraukia kalbiniai žaidimai, skaitomos ir nežodiniu būdu pasakojamos istorijos, dialogiškas ugdymo procesas, iššūkio situacijos. Aiškinimasis, argumentavimas, reflektavimas padeda gilinti supratimą, kad kalba ir žodžiai daro poveikį kitam, skatina kritinį mąstymą, moko pasirinkti tinkamas komunikacijos priemones, leidžia suvokti skirtingų kalbų ir kalbos formų (žodinės, nežodinės, simbolinės, grafines) įvairovę. Kalbinė raiška ir sąvokų supratimas gilina mąstymą, o besivystantys mąstymo gebėjimai skatina kalbos raidą ir plėtotę. Kuriant kalbos ugdymo(si) kontekstą pasinaudojama mokykloje ar grupėje esama kalbų įvairove, socialinių tinklų ir skaitmeninių technologijų teikiamomis galimybėmis, kalbų pasaulio pažinimą papildančiomis ir kalbą ugdančiomis vaizdinėmis ir garsinėmis priemonėmis, taip pat kasdienėmis komunikacinėmis situacijomis, kylančiomis vidaus ir lauko aplinkose.

4.4 Ugdymo(si) sritis „Tyrinėju ir pažįstu aplinką“

Ugdymo turinys 1,5-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis	1,5-3 vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<u>Aplinkos pažinimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius.	Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ar kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienes įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai, trumpai). Pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius augalus, gyvūnus, pradeda vartoti jų pavadinimus.	► Žaisdami ir tyrinėdami pažįsta artimiausioje aplinkoje esančius daiktus, patiria, kad daiktai turi požymius, kad medžiagos, iš kurių pagaminti daiktai, yra skirtingos. ► Dienotvarkėje atrenka, klijuoja numatomų įvykių paveikslėlius.
<u>Matematinis mąstymas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. <i>Esminis gebėjimas</i>	Nuosekliai įvardija skaičius 1,2,3, atpažįsta ir susieja įvairias „matomų“ skaičių išraiškas. Paduoda tiek daiktų, kiek prašoma.	► Daiktų pasaulį pažįsta ir atpažįsta visais jautimais, padedančiais suvokti daiktų spalvą, formą, garsą, kvapą, skonį, tekstūrą. ► Natūraliai įgunda įvertinti

Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram. Tapatina, atrenka kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį. Kopijuoja dviejų elementų sekas (vaizdines, garsines, judesio).	daiktų rinkinio kiekį iki 5, neskaičiuodami daiktų („matomi“ skaičiai“). ► Atranda, kad „vienetą“ galima susieti su vienu daiktu, kad skaičiuojant naudojama ta pati žodžių seka, o paskutinis skaičių sekos skaičius reiškia suskaičiuotą objektų kiekį. ► Natūraliai įsitraukia į žaismingą veiklą su daiktais, į kuriuos galima įpilti, įdėti.
<u>Skaitmeninis sumanumas</u> <i>Vertybinių nuostata</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas. <i>Esminis gebėjimas</i> Gebą pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių, vienas po kito einančių veiksmų programas.	Žaidžia darželio aplinkoje esančiais išmaniaisiais žaislais be ekranų, naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas. Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas. Pradedą laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų, paprastų saugaus naudojimo taisyklių.	► Žaidžia su įgarsinimo lentele, mokosi įrašyti savo balsą, atpažinti paveikslėlius. ► Žaidžia, tyrinėja aplinką, domisi grupėje ir darželyje esančiais įvairiais, jų amžių atitinkančiais išmaniaisiais daiktais be ekranų (žaislais, robotukais, rašikliais ir kt.).
<u>Kalbų supratimas</u> <i>Vertybinių nuostata</i> Domisi žodiniiais ir nežodiniiais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausti ir suprasti kitą. <i>Esminis gebėjimas</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Trumpam susikaupia klausydamas, supranta ir reaguoja į veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3-4 žodžių sakinius, greitai mokosi naujų žodžių. Reaguoja į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolių paveikslėlių, ženklų prasmę. Stengiasi išklausti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus. Girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.	► Kalbinami pavadina vis daugiau linijų, dvimačių (plokštumos) ir trimačių (erdvės) figūrų, džiaugiasi jas atpažindamas paveikslėlyje, aplinkoje surasdamas jų analogų.
<u>Tyrinėjimas</u> <i>Vertybinių nuostata</i>	Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir	► Noriai įsitraukia į įvairias eksperimentines ir kasdienėje

Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	medžiagomis. Stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija. Tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. Džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatai rodo kitiems.	veikloje pasitaikančias tūrio palyginimo veiklas (ilgio, pločio, aukščio). ► Atranda, kad figūromis ir objektais erdvėje galima manipuliuoti: apversti, pasukti, pastumti.
<u>Problemų sprendimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. <i>Esminis gebėjimas</i> Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsveria ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai.	Susidūręs su kliūtimi žodžiais, mimika ir kūno kalba parodo suaugusiajam, su kokia problema susidūrė. Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Atsižvelgia į ankstesnę patirtį ir taiso, tobulina sprendimą.	► Pradedama nuspėjamai reaguoti į įprastus įvykius (pvz.: įjungus jungiklį, žaislas pradeda judėti). ► Spėja, kuriame inde telpa daugiau vandens, o spėjimą patikrina vandenį perpildamas iš vieno indo į kitą. Savo pastebėjimus išreiškia parodydamas daiktus, kurie suaugusiojo apibūdinami šiomis su matavimu susijusiomis sąvokomis: „ilgas“, „trumpas“, „aukštas“, „žemas“. ► Žaisdami atlieka nesudėtingų, suprantamų veiksmų sekas.
<u>Mokėjimas mokytis</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. <i>Esminis gebėjimas</i> Pradedama valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.	Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą. Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį. Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas vyksta, veikia. Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas.	► Daiktus rūšiuoja pagal formą, spalvą, dydį, naudodamas žaislus ir sensorines priemones. ► Žaisdamas ir eksperimentuodamas vidaus bei lauko erdvėse, įvairiose situacijose kalbinamas mokytojo, vaikas įgyja vis daugiau patirties pasirinktu būdu duoti nurodymus dėl objekto judėjimo krypties ir buvimo vietos.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	4-6 vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<u>Aplinkos pažinimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja. <i>Esminis gebėjimas</i>	Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis.	► Apžiūrinėja iš visų pusių, viršaus, apačios, liksdami, uosdami, atpažįsta daiktus pagal požymius: spalvą, tekstūrą (lygus, šiurkštus, švelnus), formą (apvalus, kampuotas, pailgas),

Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.	Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ją rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti.	kvapą, ieško daikto pagal žodinį apibūdinimą ► Stebint aplinkos daiktus suteikia jiems prasmę, prisitaiko prie aplinkos, ugdomi savarankiškumą, supranta, kad kažką reikia apeiti, kažką galima pakelti ir pernešti, kažko geriau neliesti, pagal daiktus ir jų išsidėstymą orientuojasi aplinkoje ► Remdamiesi patirtimi, vartydami paveikslėlių ir interaktyvias knygas, žiūrėdami vaizdo medžiagą, žaisdami žaislais, apžiūrėdami išvykų metu, vaikai susipažįsta su ryšio palaikymo tarp žmonių priemonėmis, transporto priemonėmis, jas grupuoja (pavyzdžiui, oro, vandens, sausumos) ► Stebi, renka, tyrinėja, grupuoja, atpažįsta ir pavadina augalų dalis (lapai, žiedai, vaisiai, sėklos ir pan.), pajunta tekstūrų skirtumus, vaisiuose suranda sėklas ► Tyrinėja, aiškinasi, kas ir kaip vyksta gamtoje, pastebi gyvosios ir negyvosios gamtos vienovę.
<u>Matematinis mąstymas</u> <i>Vertybinių nuostata</i> Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, sekas, vietą ir judėjimo kryptį.	Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10. Palygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliu jų skirtumui apibūdinti. Atrenka vienodo ilgio, aukščio, pločio, tūrio daiktus. Dažniausiai taiko tiesioginį palyginimą.	► Kasdienėse veiklose vartoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. ► Žaidžiant su kaladėlėmis jas rūšiuoja pagal formą, dydį, spalvą. ► Žaidžiant įvairius žaidimus, suskaičiuoja žaidėjus, žaidimui reikalingus elementus.
<u>Skaitmeninis mąstymas</u> <i>Vertybinių nuostata</i> Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.	Naudoja įvairias technologijas (fotografavimą, skaitmeninį piešimą, garso įrašų darymą) skaitmeniniam turiniui	► Tikslingai naudoja skaitmenines priemones, mokytojo prižiūrimas ieško informacijos. ► Naudoja įvairias programas atliekant užduotis.

<u>Esminis gebėjimas</u> Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.	kurti. Programavimo aplinkose kuria ir vykdo paprastas komandų sekas Supranta pagrindines skaitmeninio turinio (pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo įrašų) saugaus dalinimosi taisykles.	► Naudoja veiksmų sekas kuriant skaitmeninį turinį.
<u>Kalbų supratimas</u> <u>Vertybinė nuostata</u> Domisi žodiniais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklaudyti ir suprasti kitą. <u>Esminis gebėjimas</u> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.	Domisi įvairiais rašytiniais teksta, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą, atpažįsta vieną kitą raidę ar skaitmenį, pirmąją savo vardo raidę; vaizduoja, kad skaito knygą, iš paveikslėlių supranta arba prisimena knygos turinį. Atidžiai klausosi įvairaus turinio ir stiliaus tekstų literatūrine kalba, tarmiškai.	► Vedžioja, kopijuoja raides. ► Pasakoja „skaito“ kitiems vaikams įvairius kūrinius iš grupėje esančių knygų. ► Užsirašo savo vardą ant darbelio. ► Klausydami tautosakos kūrinių, klausia nesuprastų žodžių reikšmės.
<u>Problemų sprendimas</u> <u>Vertybinė nuostata</u> Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas. <u>Esminis gebėjimas</u> Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsvarsto ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.	Pasako, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Spręsdamas problemą samprotauja, kas pavyko (nepavyko), ką galima daryti toliau ar kitaip. Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda problemą vertinti iš skirtingų perspektyvų. Pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariausi su kitais, siūlo ir priima pagalbą.	► Vaidybinių žaidimų metu vaikai kartu sprendžia iškilusias problemas, ieško problemos sprendimų būdų. ► Dėlios dėlionės. Dėlionės skatina loginį mąstymą ir gebėjimą sistemingai spręsti problemas. ► Statant iš LEGO, kuriant iš kartono, popieriaus ar lipdant iš modelino figūreles, vaikai susiduria su iššūkiais ir ieško būdų, kaip įgyvendinti savo idėjas.
<u>Mokėjimas mokytis</u> <u>Vertybinė nuostata</u> Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko. <u>Esminis gebėjimas</u> Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.	Susidomėjęs stebi, įsitraukia į bendras veiklas su kitais vaikais, dalinasi tuo, kas sudomino. Imasi iniciatyvos ir atkakliai siekia savo tikslo. Pradeda numatyti ir pasirinkti priemones bei medžiagas, reikalingas veiklai įgyvendinti. Aptaria atliktą veiklą čia ir dabar ar po tam tikro laiko.	► Vaidybinių žaidimų metu, kartu su kitais grupės vaikais diskutuoja kaip veikti būtų tikslinga, norint pasiekti norimą rezultatą. ► Noriai savarankiškai atlieka pasirinktas užduotis ir parodo draugams, kaip atlikti pasirinktą užduotį teisingai. Po atliktos užduoties, džiaugiasi gautais rezultatais.

	Pasako, parodo, kaip veikė, mokėsi, kaip įveikė iššūkius, planuoja, ką darys toliau. Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą. Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultata, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmokti.	
<u>Tyrinėjimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Kelia klausimus, spėlioja, padedamas numato tiriamosios veiklos eigą, rezultatus. Stebėdamas, eksperimentuodamas išsiaiškina objektų požymius, medžiagų savybes, skaidydamas ir jungdamas aiškinasi objektų sandarą, išbandydamas atranda objektų paskirtį, lygindamas ir gretindamas ieško panašumų ar skirtumų tarp objektų ir reiškinių, išvelgia ryšį tarp objekto sandaros ir paskirties. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.	► Veiklą metu eksperimentuoja su įvairiomis dailės priemonėmis bei technikomis. ► Lauke žaidžiant eksperimentuoja su įvairia gamtine medžiaga. Aiškinasi kodėl smėlis šlapias limpa, kodėl vandenyje ne visi daiktai skęsta. Mąsto ir aptaria su kitais vaikais.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Pedagogo vaidmuo ugdymo(si) veikloje apima kontekstų, kurie žadina vaikų prigimtinių smalsumą, kūrimą. Mokytojai skatina vaikų domėjimąsi aplinkos objektais ir reiškiniiais, pasitelkdami įvairius metodus, kaip stebėjimas, eksperimentavimas, skaitmeninės technologijos ir kūrybinės veiklos. Pedagogai taip pat užtikrina, kad ugdymo(si) veiklose būtų subalansuotas vaikų savarankiškas žaidimas ir struktūruota veikla pagal taisykles. Mokytojo vaidmuo yra palaikyti vaikų pastangas aiškinti savo veiksmus, rasti argumentus ir lanksčiai taikyti įgytą patirtį naujose situacijose. Strategijos ir metodai apima personalizuotą, savivaldų, dialogišką, judrų, tyrinėjantį, kūrybinį ir reflektuojantį ugdymą(si). Tai skatina vaikus patirti ir suprasti aplinką visais pojūčiais, gilinti supratimą ir plėtoti gebėjimus.

4.5 Ugdymo(si) sritis „Kuriu ir išreiškiu“

Ugdymo turinys 1,5-3 metų vaikams

Pasiekimų sritis	1,5-3 vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<u>Estetinis suvokimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, gėrasi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka <i>Esminis gebėjimas</i> Susipažįsta su įvairiais gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškiniais, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir remdamasis savo supratimu aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Emocingai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąsąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius. Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką.	► Klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka ir dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojamas estetikos pojūtis. ► Stebi ir tyrinėja aplinkos objektus ir reiškinius, patraukiančius jų dėmesį savo vizualinėmis savybėmis; stebi ir reaguoja į mokytojo santykį su aplinkos objektais (susižavėjimą, grožėjimąsi). ► Jautrumas vizualiojo pasaulio ypatumams plėtojasi įstaigoje estetiškai ir saikingai naudojant spalvą, apšvietimą, medžiagiškumą, turint galimybę aplinkos daiktus ir objektus ne tik stebėti, bet ir liesti, matyti iš skirtingų perspektyvų ir pan.
<u>Meninė raiška</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.	Žaisdamas tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais.	► Intuityviai domisi aplinka, garsais, bando suprasti aplinkos ir savo muzikinio čiaušėjimo sąsajas. ► Mokosi vis tiksliau suvokti, imituoti ir atskirti ritminius bei

<i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis.	Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvakojus“. Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmiais, sava kalba. Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus. Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves.	melodinius darinius, įgydami muzikos kalbos pradmenis. ► Žaisdami muzikinius žaidimus, vaikai geriau susitelkia, išitraukia į muziką, išlaiko ir plėtoja įgimtą domėjimąsi muzika. ► Palankioje erdvėje judėdamas vaikas pradeda jausti laiką – suvokia laiko trukmę, supranta judėjimo tempą, juda greitai arba lėtai, jaučia ritmą, instinktyviai šokinėja pagal tolygų ritmą.
<u>Gebėjimas žaisti</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. <i>Esminis gebėjimas</i> Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.	Žaidžiant pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmiais. Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinių ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.	► Išmoksta pasirinkti arba ir patys susikurti erdves savo žaidimams. ► Žaidimo patirties neturintis vaikas pradeda žaisti mokytojui su juo inicijuojant paprastą žaidimą, palaipsniui įtraukiant daugiau žaidėjų ir pamažu perleidžiant žaidimo iniciatyvą patiems vaikams. ► Erdvinė raiška lavėja vaikui spontaniškai žaidžiant su erdvine vizualinei raiškai skirtomis priemonėmis ir medžiagomis.
<u>Kūrybiškumas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.	Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus. Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais. Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo.	► Juda natūraliai, džiaugsmingai, jų judesys yra spontaniškas, neturintis struktūros. ► Judesio kalba vaikas išreiškia savo mintis ir emocijas, pažįsta pasaulį per fizinę ir jutiminę patirtį.
<u>Tyrinėjimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i>	Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta. Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga,	► Spontaniškai judėdamas ir sąveikaudamas su aplinka, ima pažinti savo kūno galimybes. ► Įvaldęs savo kūno judesius, vaikas vis plačiau juda erdvėje ir žaisdamas su įvairiais objektais bei daiktais, drąsiai tyrinėja jį supančią

Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus. Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką ištraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultatais rodo kitiems.	aplinką. ► Spontaniškai tyrinėja mokytojo pasiūlytas vizualinės raiškos priemones: jas liečia, judina, brauko, spaudo, tepioja dažais, pirštukais, pastebi pėdsaką, spalvą, liniją, dėmę, pajaučia tekstūrą, skirtingų faktūrų paviršius.
<u>Emocijų suvokimas ir raiška</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia savo ir kitų emocijas ar jausmus, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Pradeda atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradeda vartoti emocijų pavadinimus. Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja.	► Dėl džiaugsmingos aplinkinių reakcijos labiausiai pasisekusius judesius ir garsus vis tiksliau kartoja, ima jais žaisti, manipuliuoti, siekdamas socialinio atsako.

Ugdymo turinys 4-6 metų vaikams

Pasiekimų sritis	4-6 vaikų gyvenimo metai	Ugdymo(si) gairės (iš vaiko perspektyvos)
<u>Estetinis suvokimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi, gėrįsi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.	Įgyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti. Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą pasakydamas vieną, kitą argumentą.	► Klausosi mokytojų parinktos įvairių stilių, epochų ir kultūrų muzikos, kad būtų kuriama turtinga muzikinė aplinka ir dedamas pagrindas platesniems muzikiniams pasirinkimams, formuojamas estetinis pojūtis. ► Grafinė ir spalvinė raiška tampa įvairesnė, meninių sąvokų žodynas platesnis, kai vaikas stebi, analizuoja, aptaria, grožisi savo kitų vaikų ir profesionalių menininkų sukurtais kūrinių. ► Pažįsta ir patiria teatro meno reiškinius darželyje ir už jo ribų stebėdami ir dalyvaudami teatro spektaklių pastatymuose: šokio, lėlių, šešėlių, dramos, operos ir kt.
<u>Meninė raiška</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.	Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis	► Mokytojo skatinami savos kūrybos spontanišką (vadinamą „arioso“) dainavimą. ► Judesiu rodo muzikinę frazę, vis geriau imituoja pažįstamą

<i>Esminis gebėjimas</i> Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.	kompiuterinėmis technologijomis. Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus. Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas.	medžiagą, gerina kvėpavimo įgūdžius, plečia vokalinį diapazoną, spontaniškai dainuoja dainas, kuriose juntamas metras, pasikartojantys ritmo dariniai ir tonacija. ► Muzikuodami kūno perkusija ir instrumentais, lavina motoriką ir raumenų kontrolę, kai reikia sugriebti, kratyti, mušti, trinti ir t.t. ► Tikslingai kuria, piešia grafinius ir spalvinius vaizdus.
<u>Gebėjimas žaisti</u> <i>Vertybinių nuostata</i> Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą. <i>Esminis gebėjimas</i> Individually ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus, moka laikytis skirtingų žaidimo taisyklių.	Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus. Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus. Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Žaidžiant laikosi susikurtų žaidimo taisyklių.	► Įgudę žaisti režisūrinius žaidimus individualiai ir dviese vaikai pamažu pereina prie siužetinių vaidmenų žaidimų. Prisiimdamas apibendrintus vaidmenis, vaikas kuria jam pažįstamas kasdienės socialines situacijas, siekdamas tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas. ► Žaidimai tampa tęstiniais, vaikai prieš žaisdami aptaria temą, planuoja siužetą, lanksčiai kaitalioja vaidmenis, patys kontroliuoja vienas kito jausmus ir geba spręsti kylančius nesutarimus.
<u>Kūrybiškumas</u> <i>Vertybinių nuostata</i> Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas. <i>Esminis gebėjimas</i> Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą, įgyvendindamas	Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus. Numato kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato. Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.	► Kuria savo žaidimus ir juos žaidžia su grupės draugais, pedagogais. ► Šokdami tyrinėja, fantazuoja, eksperimentuoja su garsais, balsais, judesiais, fizinėmis medžiagomis ir siužetais, generuoja idėjas tolimesniam kūrybos etapui. ► Patiria džiaugsmą kurdami įvairias dvimates ir trimates figūras, objektus ir kompozicijas iš įvairaus dydžio įprastų, netikėtų priemonių bei medžiagų. ► Drauge su suaugusiais dalyvauja improvizacinio pobūdžio

kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.		teatralizuotuose renginiuose.
<u>Tyrinėjimas</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja. <i>Esminis gebėjimas</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.	Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja augimo procesus. Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui. Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti.	► Judėdami mėgaujasi įvairiais judesiais, padedami pedagogų, tyrinėja tempą, ritmą, dinamiką ir erdvę; susipažįsta su judėjimo įvairove, patiria judesio elementus ir jų derinius, susieja spontaniškus judesius su šokių elementais. ► Kartu su bendraamžiais ir suaugusiais tyrinėja temas, kylančias iš jų patirčių, vaizduotės, įkvėptas skaitomų literatūros, muzikos, teatro ar dailės kūrinių.
<u>Emocijų suvokimas ir raiška</u> <i>Vertybinė nuostata</i> Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. <i>Esminis gebėjimas</i> Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ar kitų emocijas ir jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamai, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.	Atpažįsta ir apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis. Atpažįsta ir gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradedą kalbėtis apie jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau.	► Juda erdvėje įsivaizduojama vingiuota linija, mokosi koordinuoti savo kūną. Naudoja laisvus tekamuosius judesius, kurie padeda kontroliuoti kūno energiją ir įtampą. ► Atlieka simbolinius vaidmenis, naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, giliai išgyvena kuriamas situacijas ir kartu mokosi tiksliau, aiškiau, autentiškai, kūrybiškai perteikti savo išgyvenimus kitiems vaikams ir artimiesiems. ► Dalinasi ir reflektuoja patirtas patirtis su šalia esančiais.

Ugdymosi kontekstai ir pedagogo vaidmuo, strategijos, metodai, būdai

Pedagogas skatina vaikų įsitraukimą spontaniškai tyrinėti, eksperimentuoti ir išbandyti kūrybines medžiagas bei priemones, sukuriant asmeninio pasirinkimo galimybes. Jis stebi vaikų pastangas ir autentišką raišką, pozityviai reaguoja į jų kūrybinį procesą, padėdamas jiems tęsti ir įgyvendinti savo idėjas. Mokytojo jautrus, palaikantis ir susidomėjimą išreiškiantis grįžtamasis ryšys padeda vaikams giliau suprasti meninę raišką, vertinti savo ir kitų kūrybą, bei atrasti pirmenybę tam tikroms meninės raiškos sritims ir formoms. Be to, pedagogas skatina vaikų žaislingumą, simbolinį mąstymą ir socialinį bendravimą, kuriant ir įvaldant įvairias žaidimo formas bei stiprinant improvizacinius įgūdžius.

Kuriant ugdymo(si) kontekstus, siekiama sukurti aplinkas, kurios skatintų vaikų kūrybiškumą, saviraišką ir tyrinėjimo džiaugsmą. Šie kontekstai apima mokyklos vidaus ir lauko aplinkas bei vietas už mokyklos ribų, kaip parkai, muziejai ir kiti kultūriniai bei gamtiniai objektai. Esminis tikslas yra užtikrinti vaikų emocinį ir fizinį saugumą, sudarant sąlygas vaikų iniciatyvoms, ilgalaikiam domėjimuisi ir gilesniam supratimui. Kontekstuose dėmesys sutelkiamas į vaikų iniciatyvą, kurią palaiko estetiškai patraukli ir veiklai atvira aplinka. Vaikai gali laisvai pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas ir laiką, taip pat bendradarbiauti arba veikti individualiai. Tokia aplinka skatina vaikų kūrybiškumą, vaizduotę, improvizacinius gebėjimus ir socialinį bendravimą. Be to, kontekstai yra modeliuojami taip, kad būtų palaikoma vaikų saviraiška, suteikiant jiems galimybę išbandyti įvairias veiklos formas ir pristatyti savo kūrybą skirtingais būdais.

V. VAIKŲ UGDYMO(SI) PAŽANGA, UGDYMO(SI) TĘSTINUMAS

Vaiko ugdymosi pažangos vertinimas tai nuolatinis informacijos rinkimas bei kaupimas apie ugdomų vaiko galių pasiekimus visose veiklos srityse, duomenų analizavimas bei maksimalių vaiko potencinių galimybių numatymas. Tai šiuolaikinio kokybiško ugdymo esmė, padedanti plačiau įžvelgti ugdymo perspektyvas, pasirenkant patraukliausius individualiuosius tikslus, uždavinius, turinį bei technologijas ne tik įprastos raidos vaikams, bet ir specialiųjų ugdymo(si) poreikių bei ypatingų gabumų vaikams. Darželio Programoje numatoma siekti ugdymo(si) pažangos ir tęstinumo šiais būdais: derinti vaiko, tėvų (globėjų), mokytojų, švietimo pagalbos specialistų lūkesčius dėl vaiko tolesnio ugdymo(si), siekiant visų ugdymo(si) proceso dalyvių kryptingo įsitraukimo į ugdymo(si) procesą; ugdymo(si) procesas planuojamas atsižvelgiant į vaikų ugdymosi pasiekimus ir vaikų pažangos analizės rezultatus; mokytojai nuolatos teikia vaiką motyvuojantį, įtraukiantį, auginantį grįžtamąjį ryšį; vaikų ugdymo(si) dermę bei tęstinumą užtikrina Darželio Programos svarbiausių ugdymo(si) principų atitiktis ir ugdymo(si) proceso kryptingumas – ugdymo(si) modeliavimas iš vaiko raidos ir ugdymosi perspektyvos, išskirtinis dėmesys žaidimo pedagogikai ir patirtiniam vaikų ugdymui(si).

Vaikų pažangos ir pasiekimų vertinimu siekiama:

- pažinti kiekvieną vaiką, atpažinti jo pasiekimus įvairiose ugdymo(si) srityse, stebėti, ko ir kaip vaikas mokosi, ko išmoko;
- padėti vaikui sėkmingai augti, tobulėti, pastebėti konkrečius jo ypatumus ir nustatyti papildomų švietimo pagalbos paslaugų poreikį, kurių negali suteikti tėvai (globėjai);
- teikti informaciją apie vaiko daromą pažangą ir pasiekimus tėvams (globėjams), kitiems specialistams, įstaigos administracijai;
- tikslingai planuoti ugdymą, panaudojant informaciją apie vaiko pasiekimus;

- nustatyti, ar vaikų ugdymo organizavimas yra veiksmingas, priimti pagrįstus sprendimus ugdymui tobulinti.

Vaiko pasiekimai vertinami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymosi pasiekimų aprašo 18 pasiekimų sričių arba pritaikytoje programoje, atsižvelgiant į nustatytus vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius. Vertinami vaiko pasiekimai ir jo daroma pažanga, lyginant ankstesnius vaiko pasiekimus su dabartiniais. Ugdymosi pasiekimų ir pažangos vertinimas grindžiamas individualizavimo principu, t. y. kiekvieno vaiko pasiekimai vertinami atskirai, nelyginant su kitais. Vertinama ne tik vaiko įgyta patirtis, jo žinios, vertinami ir jo gebėjimai bei išsiugdytos vertybinės nuostatos (vaiko įgytos kompetencijos).

Ugdymo pasiekimų vertinimo metodika

Vaiko nuolatinis ugdymosi pažangos stebėjimas, dokumentavimas ir analizė, siekiant užtikrinti aukštą ugdymo kokybę ir vaiko individualių poreikių tenkinimą, atliekamas laikantis individualizavimo (kiekvieno vaiko pasiekimai vertinami individualiai), nuoseklumo (vertinimas atliekamas nuosekliai, siekiant stebėti ilgalaikę vaiko pažangą ir vystymąsi įvairiose srityse) ir bendradarbiavimo (vertinimo procesas apima mokytojų, vaikų tėvų (globėjų) ir pačių vaikų dalyvavimą) principais.

Ugdymo(si) pasiekimų vertinimas vyksta šiais etapais:

- Pradinis vertinimas.
 - Atliekamas pradinis vertinimas, kai vaikas pradeda lankyti lopšelių-darželių.
 - Stebima vaiko pradinė adaptacija, įgūdžiai, gebėjimai ir poreikiai.
- Nuolatinis stebėjimas ir dokumentavimas.
 - Mokytojai nuolat taiko pagrindinius pažangos ir pasiekimų vertinimo metodus (stebėjimą, vaiko veiklą, darbelių analizę, pokalbį su vaiku, vaiko pasakojimą, diskusiją, individualias užduotis ir kt.), fiksuoja svarbius momentus, pažangą ir sunkumus, su kuriais susiduria vaikas. Stebėjimui naudojami įvairūs metodai (nuotraukos, garso ar vaizdo įrašai, keliama į e. dienyne „Mūsų darželis“ ir kaupiami vaiko aplanke).
 - Analizuojami vaiko kūrybinių darbų, projektų ir kitos veiklos rezultatai. Fiksuojami pasiekimai, pažanga ir ugdymosi poreikiai.
- Pasiekimų įvertinimas.
 - Atliekamas I ir II pusmečio vertinimas du kartus per metus: rugsėjį-spalį ir gegužę-birželį.
 - Apibendrinami vaiko pasiekimai ir pažanga. Duomenys suvedami e. dienyne.
 - Vaikų pasiekimų įvertinimas pateikiamas aprašomuoju būdu – trumpais komentarais, nusakančiais, kokios yra vaiko stiprybės, kas jau pasiekta, ką reikia tobulinti. Vaikui pereinant iš ikimokyklinio ugdymo į priešmokyklinio ugdymo grupę, informacija apie vaiko

pasiekimus perduodama priešmokyklinio ugdymo grupės mokytojai.

- Vaiko pasiekimai individualiai aptariami su tėvais (globėjais).
- Jei yra poreikis, į aptarimą įtraukiami Vaiko gerovės komisijos atstovai, kiti specialistai, administracijos atstovai.

- Tolesnis planavimas.

- Sukaupta informacija naudojama tikslingam veiklos planavimui, bendradarbiavimui su tėvais (globėjais), sklandžiam perėjimui ugdytis pagal priešmokyklinio ugdymo programą.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989.
2. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I – 983.
3. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas 2011
4. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 08 20 nutarimas Nr. IX- 1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“
5. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas –
http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir795/dir39/dir1/1_0.php
6. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Švietimo aprūpinimo centras, Vilnius, 2006
7. Petty Geoff (2006) Šiuolaikinis mokymas. „Tyto alba“.
8. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
9. Monkevičienė O., Tarasasevičienė A. ir kt. (2001) Ankstyvojo amžiaus ugdymo vadovas. Vilnius.
10. Šiaučiukėnienė L., Visockienė O., Talijūnienė P. Šiuolaikinės didaktikos pagrindai. Leidykla „Technologija“, 2006.